

Nekić, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:545699>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

Ivan Nekić
EUROPOL
Završni rad

Šibenik, 2022.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

EUROPOL

Završni rad

Kolegij: Europske integracije i institucije Europske unije

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, prof. v. š.

Student: Ivan Nekić

Matični broj studenta: 1219055422

Šibenik, rujan 2022.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Veleučilište u Šibeniku

Završni rad

Upravni odjel

Specijalistički diplomski stručni studij Upravni studij

EUROPOL

IVAN NEKIĆ

Ulica braće Dežmalj 33a, ivan.nekic1907@gmail.com

Europol je agencije Europske unije koja je osnovana radi bolje suradnje u provođenju zakona i borbe protiv kriminala. Cilj joj je omogućiti stabilnost i sigurnost svim građanima Europske unije. Osnovana je Konvencijom o osnivanju Europskog policijskog ureda sa sjedištem u Haagu. Zadatak joj je prikupljanje i obrada obavještajnih podataka iz sfere kriminala te borba protiv organiziranog kriminala i terorizma na području Europske unije. Europol surađuje s državama članicama Europske unije te s trećim zemljama i organizacijama s kojima ima potpisan sporazum. Njegove aktivnosti temelje se na procjenama i analizama kriminalnih aktivnosti i terorističkih prijetnji. Omogućuje razmjenu informacija između država članica i pomaže u istragama prosljeđivanjem svih bitnih informacija nacionalnim jedinicama. Danas Europol ima više od 1000 zaposlenika, 220 časnika za vezu, oko 100 analitičara kriminala te više od 40 000 međunarodnih istraga godišnje.

(41 stranica / 5 slika / 0 tablica / 71 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u digitalnom repozitoriju Knjižnice Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Europol, Europski policijski ured, organizirani kriminal

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, prof. v. š.

Rad je prihvaćen za obranu: 20.9.2022.g.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Graduation Thesis

Department of Administration

Graduate Studies of Administration

EUROPOL

IVAN NEKIĆ

Ulica braće Dežmalj 33a, ivan.nekic1907@gmail.com

Europol is an agency of the European Union that was constitute for better cooperation in law enforcement and the fight against crime. It's goal is to provide stability and security to all citizens of the European Union. It was established by Convention of the Establishment of a European Police Office with head office in Haag. It's task is the gathering and processing intelligence dates from the sphereof crime and the fight against organized crime and terrorism in the territory of the European Union. Europol cooperates with the member states of the European Union and with third countries and organizations with which it has signed an agreement. It's activities are based on assessments and analyzes of criminal activities and terrorist threats. It enables the exchange of information between member states and helps in investigations by forwarding all relevant informations to national units. Today, Europol has more than 1000 employees and more than 40 000 international investigations per year.

(41 pages / 5 figures / 0 tables /71 references / original in Croatian language)

Thesis deposited in Polytechnic of Šibenik Library digital repository

Keywords: europol, European Police Office, organized crime

Supervisor:Ph. D. Ljubo Runjić, College Professor

Paper accepted: 20.9.2022.g.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. RAZVOJ POLICIJE KAO DRUŠTVENE INSTITUCIJE	3
3. EUROPOL	5
3.1. POVIJEST EUROPOLA	5
3.2. EDU (EUROPOL DRUG UNIT)	7
3.3. UGOVOR IZ MAASTRICHTA	8
3.4. UGOVOR IZ AMSTERDAMA	11
4. OSNIVANJE EUROPOLA	14
4.1. CILJEVI I ZADAĆE EUROPOLA	15
4.2. NACIONALNE JEDINICE.....	16
4.3. EUROPOLOV INFORMACIJSKI SUSTAV	17
4.3.1. INFORMACIJSKI SUSTAV.....	17
4.3.2. ANALITIČKI SUSTAV	18
4.3.3. INDEKS SUSTAV	20
4.3.4. TIJELA ZA NADZOR KORIŠTENJA OSOBNIH PODATAKA.....	20
4.4. ORGANI EUROPOLA.....	21
4.5. EUROPOL I PARTNERI	22
4.6. PRORAČUN EUROPOLA.....	23
4.7. PROGRAM RAZVOJA EUROPOLA	23
5. EUROPOL KAO KROVNA INSTITUCIJA	25
6. EUROPOL I REPUBLIKA HRVATSKA	26
7. CIKLUS POLITIKA EU-a ZA BORBU PROTIV ORGANIZIRANOG MEĐUNARODNOG KRIMINALA	29
7.1. PRIORITETI EU-a ZA RAZDOBLJE OD 2022. DO 2025. g.....	31
7.2. REZULTATI EU-ove BORBE PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA U RAZDOBLJU OD 2018.g. DO 2021.g.	34
7.3. BORBA EU-a PROTIV KAZNENIH DJELA PROTIV OKOLIŠA	35
8. KRIMINALNE AKTIVNOSTI UZROKOVANE COVID 19, MIGRACIJSKOM I RATNOM KRIZOM	36
9. ZAKLJUČAK	38
10. LITERATURA	41

1. UVOD

Europska unija¹ je gospodarska i politička organizacija koju čini 27 država članica. Osnivanjem Europske unije, tj. njenih preteča, postupno su se razvijale suradnje u različitim područjima između zemalja članica. Najistaknutije područje razvoja svakako je bio gospodarski i politički razvoj kojim su zemlje članice učvrstile svoju povezanost. Nakon 2. svjetskog rata, glavni cilj ujedinjenja Europe svakako je bio razvoj mira i stabilnosti te sprječavanje ratnih sukoba u budućnosti. Proces integracije započeo je potpisivanjem Schumanove deklaracije 1951. g., kojom je osnovana Europska zajednica za ugljen i čelik. Schumanovu deklaraciju je potpisalo šest država osnivačica, a to su Zapadna Njemačka, Francuska, Italija, Belgija, Nizozemska i Luksemburg. Europska zajednica za ugljen i čelik bila je prva nadnacionalna europska institucija. Udruživanjem gospodarskih interesa zemalja osnivačica, a posebno Francuske i Njemačke, koje su prije samo pet godine bile na suprotnim stranama u ratu, smatralo se da će dovesti do podizanja životnog standarda. To je predstavljalo prvi korak prema ujedinjenoj Europi. Europska unija temelji se na vladavini prava, a njezino osnivanje, ustrojstvo i zakonodavstvo temelji se na osnivačkim i drugim ugovorima. Najznačajniji ugovor za razvoj zakonodavstva je Ugovor o Europskoj uniji iz 1992. godine. Svrha ovog ugovora bila je priprema za Europsku monetarnu uniju te razvoj zajedničke unutarnje i vanjske politike.

1985. godine potpisan je Schengenski sporazum između pet europskih država: Belgije, Nizozemske, Luksemburga, Njemačke i Francuske. Sporazum je integriran u zakonodavstvo Europske unije Amsterdamskim ugovorom, koji je stupio na snagu 1999. godine. Prema Schengenskom sporazumu ukinute su unutarnje granične kontrole između država potpisnica sporazum. To je omogućilo slobodno kretanje unutar država potpisnica svim državljanima zemalja članica Europske unije kao i državljanima nekih država koje nisu članice EU. Također, omogućeno je slobodno kretanje robe, usluga i kapitala. Danas je 26 europskih država dio Schengenskog prostora, od toga 22 članice EU te Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska. Ukidanjem graničnih kontrola te pojačanom migracijom ljudi javlja se sve veća zabrinutost za sigurnost. Povećava se broj ozbiljnih kriminalnih aktivnosti, nelegalnih migracija kao i sve veća opasnost od terorističkih prijetnji. Kako bi zaštitili građane Europske

¹ Europska unija (EU) je ekonomska i politička unija europskih zemalja nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. g. između 6 država. Danas EU ima 27 država članica.

unije, javila se potreba za zajedničkim policijskim uredom koji bi pomagao zemljama članicama EU u borbi protiv različitih oblika kriminala.

Europski policijski ured razvijao se od 70-ih godina 20.st. Države članice nisu se lako odricale vođenja unutarnjih poslova na nacionalnoj razini pa su se u početku nacionalna tijela povezivale neformalno. S godinama je došlo do porasta međunarodnog terorizma na području EU-a pa su tako i suradnje između država članica postajale sve bliskije, a područja zajedničkog rada s vremenom su se proširivala. Europol je osnovan Konvencijom o osnivanju Europskog policijskog ureda 1995.g., a s punim radom je počeo tek 1999.g. Odlukom Vijeća iz 2009.g. djelokrug Europola proširen je na sve oblike organiziranog kriminala.

Organizirani kriminal predstavlja prijetnju sigurnosti građana, pravnom poretku, legalnom poslovanju i državnim institucijama. Na pojavu organiziranog kriminala u Hrvatskoj svakako utječe njezin geopolitički položaj. Državne institucije su još uvijek nedovoljno snažne kako bi same riješile određene probleme organiziranog kriminala. Zbog toga je iznimno važno komunicirati s Europol te se koristiti njegovim savjetima i informacijama kako bi se što djelotvornije borili protiv teških oblika kriminala. Nacionalna tijela i organi su stalno aktivni u borbi protiv organiziranog kriminala te skupljanju informacija. Međutim, organizirani kriminal djeluje neovisno o državnim granicama, stoga je iznimno važna intenzivna prekogranična suradnja te djelovanje na razini EU. Organizirani kriminal stalno se nadograđuje, programira i evoluira. Zbog toga je važna fleksibilnost i brzo prilagođavanje nacionalnih i Europolovih tijela novim izazovima.

Najbrže rastuća mreža organiziranog kriminala je kibernetički kriminal. Živimo u vremenu ubrzanog razvoja tehnologije, umrežavanja na svim razinama te korištenja informacijskih sustava kako poslovno, tako i u privatnom životu. Takav način umrežavanja omogućuje akterima kibernetičkog kriminala pristup velikom broju informacija. Cilj borbe protiv kibernetičkog kriminala je stvoriti uređen, dostupan i siguran kibernetički prostor. Ekonomske krize, migracijske krize, ratom pogođene zemlje i globalne pandemije stvorile su nove nestabilnosti u Europi. Kriminalne organizacije koriste nestabilnosti kako bi što učinkovitije proveli svoja djelovanja. U zadnjih nekoliko godina povećan je broj ilegalnih migracija i pojave organiziranih skupina koje zarađuje trgovinom migrantima. Zatim, pandemija covida 19 također je uzrokovala povećan broj prijevara povezanih s trošarinama, prijevarama preko interneta, krađama i sl. Provođenjem redovitih analiza, Europol unaprjeđuje svoje djelovanje i uspješno se nosi sa svim zadaćama koje su pred njega stavljene.

2. RAZVOJ POLICIJE KAO DRUŠTVENE INSTITUCIJE

Središnja potreba koja se može smatrati bitnom za razvoj institucionalizacije policije je potreba za sigurnošću. U primitivnim tj. početnim oblicima ljudskog društva, ulogu zaštitnika plemena preuzimale su individue koje su se na temelju svoje fizičke snage, mudrosti, hrabrosti i sličnih vrlina isticala u zajednici. Počinitelj kažnjivih radnji bio je prepušten reakcijama članova obitelji oštećenog ili reakcijama drugih članova plemenske zajednice. Poslove održavanja sigurnosti najčešće su preuzimali lovci, ratnici ili vračevi. Do nastanka prvih gradova gotovo je nemoguće odvojiti policijske od vojnih zadaća. Prve organizirane policijske službe pojavljuju se u starom Egiptu. Njihova zadaća bila je čuvanje poljodjelaca od pljačkaša, prikupljanje poreza te provođenje policijskih ophodnji s uvježbanim psima po granicama pustinje. Ophodnje su nadzirale problematične nomade te hvatale odbjegle zatvorenike.²

Slični oblici čuvanja reda pojavljuju se i u drugim drevnim civilizacijama. U Mezopotamiji je postojala potreba za čuvanjem reda na tržnicama i drugim mjestima gdje se okupljao veći broj stanovnika. Smatra se da su prvi čuvari reda u Mezopotamiji bili Nubijski robovi koji su se isticali svojom visinom, fizičkom snagom te upečatljivom odjećom. To je i prvi pokazatelj preventivnog djelovanja jer su svojom vidljivošću sprečavali pokušaje krađe te počinjenje drugih zločina.

Razvoj policije možemo podijeliti u tri razdoblja. Prvo je neformalno razdoblje u kojem su se članovi pojedinih plemena i zajednica sami udruživali i organizirali kako bi očuvali red i sigurnost u zajednici. Drugo razdoblje je prijelazno. U njemu dolazi do stvaranja prvih temelja izvršnih tijela vlasti. Treće razdoblje je moderno razdoblje u kojem dolazi do stvaranja tijela vlasti sa svim bitnim obilježjima policijske službe kao što su kontinuitet postojanja jedinice, nadležnost na cijelom području određene zajednice, cjelodnevno obavljanje poslova, plaćanje službenika za puno radno vrijeme, postojanje procedura za postupanje te odgovornost prema središnjim ili lokalnim vlastima.³

Naziv policija potječe iz latinske riječi *politia*, čiji su korijeni u grčkoj riječi *polis* sa značenjem općenitog upravljanja gradom.

²Matić, R., Svrha i funkcija policije kao društvene institucije – prilog razmatranju sociologije policije, Društvena istraživanja, Zagreb, 2005. str. 974 – 991, <https://hrcak.srce.hr/18071> (pristup: 26.8.2022.)

³Karas, Ž., Povijesni razvoj redarstvenih vlasti, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, 2015., vol. 23, str. 153 – 186.

Moderno značenje policije dolazi s pojavom prvih modernih država gdje su istaknuti suverenost i međusobno poštivanja integriteta svake pojedine države. Legitimna upotreba sile jedan je od temeljnih elemenata suvremene države kako bi se mogla zaštititi sigurnost njezinih stanovnika. Kako bi se u potpunosti odvojila od vojske, policija je specijalizirana isključivo na borbu protiv unutarnjeg kriminala. Prema tome, policija je definirana kao institucija za održavanje reda i provođenje zakona.⁴

Proces globalizacije, mobilnosti i mogućnosti slobodnijeg prelaska granica uvelike su utjecali na povećanje i promjene u kriminalitetu. Prijetnje s kojima su se prije susretale države uglavnom su se mogle podijeliti na isključivo unutarnje ili isključivo vanjske prijetnje. Sukladno tome djelovala je policija za unutarnje prijetnje, a vojska za vanjske prijetnje ukoliko je bio ugrožen suverenitet države. Međutim, veći resursi i mogućnosti te moderna tehnologija omogućavaju kriminalne radnje s većih udaljenosti i van teritorija određene države u kojoj provode kriminalne radnje. Najveće prijetnje Europi danas su transnacionalni terorizam, transnacionalni kriminalitet i ilegalne migracije. Stoga su danas podijele na unutarnju i vanjsku sigurnost zastarjele i potrebna je što kvalitetnija suradnja među državama kako bi borba protiv nezakonitih radnji bila što učinkovitija.

⁴Palčić, B., Unutarnja sigurnost Europske unije: transformirana uloga policije u europskim integracijama, Zagreb, 2018., str. 187 – 206, <https://hrcak.srce.hr/18071> (pristup: 1.9.2022.)

3. EUROPOL

Europol je agencije Europske unije koja je osnovana radi bolje suradnje u provođenju zakona i borbi protiv kriminala. Glavni joj je cilj omogućiti sigurnost svim građanima Europske unije povećanjem djelotvornosti i suradnje između nadležnih organa zemalja članica. Zadatak joj je prikupljanje i obrada obavještajnih podataka iz sfere kriminala te borba protiv organiziranog kriminala i terorizma na području Europske unije. Svoje aktivnosti uspješno provodi u suradnji s drugim tijelima Europske unije te nadležnim tijelima država članica Europske unije. Njezini zaposlenici nemaju ovlasti uhićenja i postupanja ukoliko ne dobiju dopuštenje nadležnih tijela države članice.⁵

Aktivnosti Eurola temelje se na analizi. Europol redovito provodi procjene koje se sastoje od analiza kriminala i terorizma u EU, a neke od tih procjena su:

1. SOCTA – procjena prijetnje od teškog i organiziranog kriminala u EU;
2. TE-SAT – izvješće o situaciji i trendovima u području terorizma u EU; te
3. godišnje izvješće Eurola u kojem su navedeni rezultati i podaci s kojima Europol raspolaže.

Europol raspolaže najnovijim metodama i alatima te na fleksibilan i inovativan način djeluje u otkrivanju međunarodnih kriminalaca koji se također služe novim i sofisticiranim metodama.⁶

Danas Europol ima više od 1000 zaposlenika, 220 časnika za vezu, oko 100 analitičara kriminala te više od 40 000 međunarodnih istraga godišnje.⁷

3.1. POVIJEST EUROPOLA

Prva organizirana skupina za borbu protiv terorizma na području Europske ekonomske zajednice (EEZ)⁸ bila je skupina TREVI. Osnovana je 1975. godine u Rimu na sastanku Vijeća ministara pravosuđa i unutarnjih poslova tadašnjih država članica EEZ-a. Glavni povod za osnivanje skupine TREVI bila je talačka i teroristička kriza tijekom Olimpijskih

⁵<https://hr.wikipedia.org/wiki/Europol> (pristup:18.8.2022.)

⁶<https://www.europol.europa.eu/about-europol:hr> (pristup: 1.9.2022.)

⁷<https://www.europol.europa.eu/about-europol:hr> (pristup 1.9.2022.)

⁸EEZ osnovana je 1957.g. u Rimu, a osnovalo ju je 6 država članica Europske zajednice za ugljen i čelik. Ugovorom iz Maastrichta, EEZ postaje jedan od temelja na kojima je osnovana Europska unija.

igara u Münchenu 1972. godine.⁹ Glavni cilj skupine Trevi bio je poboljšati i unaprijediti policijsku suradnju između država članica u borbi protiv terorizma. Skupina Trevi djelovala je na tri razine: ministarskoj, visokih dužnosnika te kroz radne skupine. Ministri su se okupljali jednom u 6 mjeseci kako bi raspravljali o najvažnijim pitanjima kao što su uspostava blažih granica te rješavanje problema koji bi iz tog proizašli (nelegalne migracije, terorizam i međunarodni kriminal). Visoki dužnosnici su pripremali sastanke ministara i koordinirali rad radnih skupina, a radne skupine su činili stručnjaci, državni dužnosnici, policijski inspektori i državni odvjetnici. Prva radna skupina osnovana je 1977. godine i bila je zadužena za borbu protiv terorizma, posebice u zračnom prometu i prometu općenito. Naknadno su osnovane još tri radne skupine: skupina zadužena za opremanje policije te za pitanja javnog reda, skupina zadužena za teški kriminal iza pitanja droga te skupina zadužena za analizu učinaka ukidanja unutarnjih granica na rad policije. U razdoblju koje je uslijedilo došlo je do osnivanja velikom broja različitih radnih skupina. To je pridonijelo sve većoj neformalnoj suradnji između država članica jer su radne skupine uglavnom činili zaposlenici iz nadležnih nacionalnih ministarstava, agencija i službi. Skupina Trevi je bila neformalno međuvladino tijelo bez stalnog sjedišta, proračuna i administrativnog osoblja. To je stvaralo velike probleme u radu Skupine. Nadalje, o organizaciji rada skupine bila je zadužena država članica koja je predsjedala Europskom zajednicom tijekom svog šestomjesečnog predsjedanja. Kako bi se osigurao kontinuitet rada, osnovana je Troika sastavljena od predstavnika prošlog, sadašnjeg i budućeg predsjedništva.¹⁰

Skupina Trevi bila je iznimno uspješna u svom radu, a prvotno je služila za razmjenu informacija te usklađivanje načina rada svih država članica EEZ-a. Nije bila pod nadzorom kako Europskog parlamenta¹¹ tako i Europskog suda pravde¹².

⁹Münchenski olimpijski masakr predstavlja teroristički čin u kojem su članovi palestinske terorističke organizacije Crni rujani zatočili i uzeli za taoce 11 izraelskih sportaša i trenera. U prva dva sata talačke krize ubijena su 2 sportaša. U pokušaju spašavanja od strane njemačkih vlasti, pogiba ostalih 9 taoca, 5 terorista i jedan policajac.

¹⁰Turkalj, K., Politika Europske unije na području pravosuđa i unutarnjih poslova s posebnim osvrtom na postupke odlučivanja, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2006., <https://hrcak.srce.hr/25254> (pristup: 2.9.2022.)

¹¹Europski parlament je jedan od tri zakonodavna tijela EU te jedina institucija u kojoj zastupnike direktno biraju građani.

¹²Europski sud pravde nadgleda poštivanje prava u tumačenju i provedbi Osnivačkih ugovora te akata institucija i drugih tijela EU.

3.2. EDU (EUROPOL DRUG UNIT)

Jedinica za droge Europol (EDU) osnovana je kao preteča Europskog policijskog ureda (EUROPOLA) 1993. godine. Počela je sa radom 1994. godine, a sjedište joj je premješteno iz Strasbourga u Den Haag. EDU je kroz svoje djelovanje pridonijela borbi protiv droge u Europi, a postupno su joj dodana i druga važna područja kriminala. EDU je djelovao do 1999. godine kada ju je 1. srpnja 1999. godine zamijenio Europol. Osnivanjem EDU-a, države članice obvezale su se pomoći policiji i drugim nadležnim tijelima u suzbijanju aktivnosti vezanih uz trgovinu drogom te na razmjenu i analizu informacija i obavještajnih podataka koji utječu na najmanje dvije države članice.¹³

Kriminalne aktivnosti pod Europolovom jedinicom za droge uključivale su sljedeće:

1. nedopuštenu trgovinu drogom,
2. nedopuštenu trgovinu radioaktivnim i nuklearnim tvarima,
3. zločine koji uključuju tajne imigracijske mreže,
4. trgovinu ljudima,
5. nedopuštenu trgovinu vozilima,
6. uključene kriminalne organizacije i povezane aktivnosti pranja novca.¹⁴

Jedinicu za droge činili su koordinator, pomoćnik koordinatora, članovi upravljačkog tima, časnici za vezu koji su predstavljali različite države članice EU, raspoređeni nacionalni stručnjaci i osoblje Jedinice.¹⁵ Svaka država članica snosila je odgovornost za kontrolu svog časnika za vezu, a njegove aktivnosti bile su uređene nacionalnim pravom države iz koje dolazi. Također, svaka razmjena osobnih podataka između službenika morala je poštovati nacionalne zakone o zaštiti osobnih podataka. Koordinator EDU-a podnosio je Vijeću izvješće o radu Jedinice svakih šest mjeseci. Rad Jedinice podijeljen je na tri glavna područja: nadnacionalno gospodarsko područje, međuvladin stup u području vanjske politike te suradnju u području prava i unutarnjih područja.¹⁶

¹³<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114005a> (pristup:3.9.2022.)

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Kirasić, P., Europol. Preddiplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2019.

3.3. UGOVOR IZ MAASTRICHTA

Na zasjedanju Europskog vijeća¹⁷ u Maastrichtu 9. i 10. prosinca 1991. g., usvojen je Ugovor o Europskoj uniji. Potpisan je 7. veljače 1992. g. između 12 država članica EEZ-a. Zbog mjesta potpisivanja naziva se još i Ugovorom iz Maastrichta, a smatra se jednim od najvažnijih ugovora u procesu europskih integracija. Sastoji se od sedam poglavlja. Ugovorom je osnovana Europska unija te su određeni njezini ciljevi, način funkcioniranja Europskog parlamenta, Vijeća, Komisije i Suda pravde.¹⁸ Sigurnosni aspekt postaje jedan od najznačajnijih segmenata Ugovora o EU, a počiva na tri stupa: zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici, jačanju pravosuđa i unutarnjih poslova te daljnjem jačanju ekonomske i monetarne Unije. Potpisnice Ugovora o Europskoj uniji, vodeći se određenim ciljevima u području unutarnjih poslova i sigurnosti, su se već konkretnije sporazumjele o nekim oblicima suradnje. Pokazale su spremnost prihvaćanja praktičnih mjera na području suradnje organa za unutarnje poslove. Navedeni organi bi na temelju razmjene informacija i iskustva bili:

1. oslonac prilikom izvođenja kriminalističkih istraga na nacionalnoj razini;
2. osigurali temelje za osnivanje banke podataka;
3. služili za pripremanje analiza;
4. pokrenuli skupljanje i analizu nacionalnih programa prevencije; te
6. provodili daljnje osposobljavanje, istraživanje i vođenje kaznenih registara.¹⁹

Jedan od dijelova Ugovora o EU je i Deklaracija o policijskoj suradnji. Deklaracija je definirana Zakonom o policiji, Zakonom o kaznenom postupku, Kaznenim zakonom, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima te bilateralnim sporazumima koji su potpisani s ukupno 29 država.²⁰ Ugovor iz Maastrichta je prvi ugovor kojim su se dotad već vrlo razvijeni, ali nepovezani oblici suradnje formalno ujedinili kao jedan od segmenata Europske unije. Činili su tzv. treći stup ujedinjenja EU pod nazivom „Zajednička suradnja u

¹⁷ Europsko vijeće je tijelo Unije kojeg čine šefovi država i vlada svih država EU i predsjednik Europske komisije. To je najviše političko tijelo Europske unije.

¹⁸https://informativ.hr/eu-propisi?ind_id=665030 (pristup 3.9.2022.)

¹⁹Arah, M., Europska unija, Vizija političkog udruživanja, Arah consulting d.o.o., Ljubljana, 1995.

²⁰Kosor, Z., Europski policijski ured (Europol), Prediplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2016.

poslovima policije i pravosuđa“.²¹Prema Rošiću, (2009): „Ugovorom su određena područja od zajedničkog interesa kako za Europol tako i za samu Europsku uniju;

1. Politika azila,
2. Pravila koja reguliraju prelazak osoba preko vanjskih granica država članica i provedbu granične kontrole nad njima,
3. Imigracijska politika i politika prema državljanima trećih država;
 - a) Uvjeti ulaska i kretanja državljanina trećih država na području država članica,
 - b) Uvjeti nastana državljanina trećih zemalja na državnom području država članica, uključujući spajanje obitelji i pristup zapošljavanju,
 - c) Borba protiv nezakonita useljavanja, nastana i obavljanja posla od strane državljanina trećih država na području država članica,
4. Borba protiv droge,
5. Borba protiv prevara međunarodnih razmjera, ukoliko nije regulirano odredbama,
6. Pravosudna suradnja u građanskim stvarima,
7. Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima,
8. Carinska suradnja,
9. Policijska suradnja u svrhu sprječavanja i borbe protiv terorizma, nedopuštenog prometa drogama i drugih ozbiljnih oblika međunarodnog kriminala, uključujući po potrebi, određene oblike suradnje carina, vezano za sustav Europske unije za razmjenu informacija unutar Europola.“²²

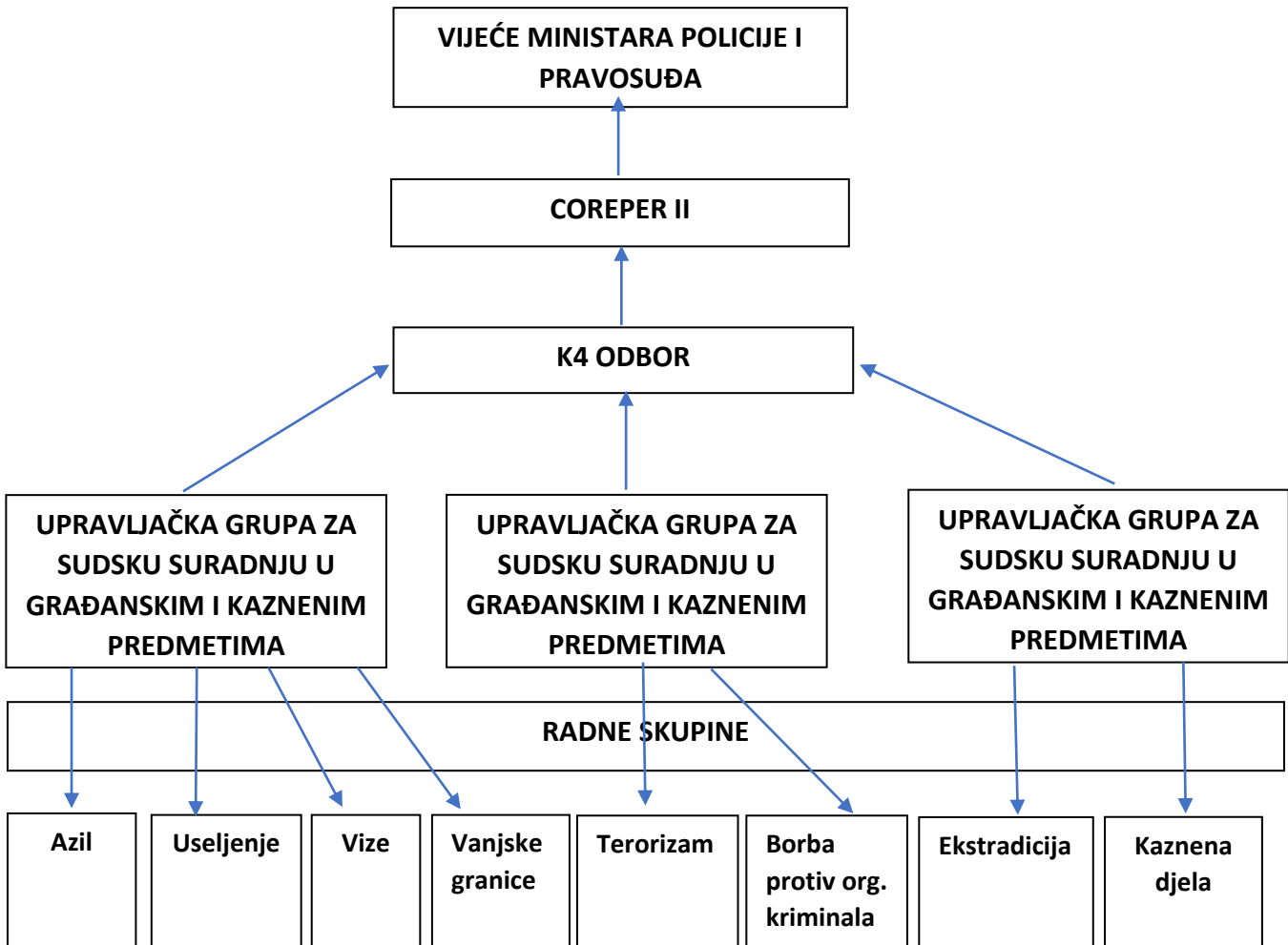
Na područjima od zajedničkog interesa, zemlje članice dužne su se međusobno informirati i razmjenjivati mišljenja kako bi što bolje uskladile svoja djelovanja. Također, države su se obvezale uspostaviti suradnju između nadležnih službi unutar svojih administracija kako bi omogućile što efikasnije funkcioniranje sustava. Unutar same Europske unije, hijerarhijski je uspostavljena upravljačka struktura unutar trećeg stupa.

Upravljačku strukturu trećeg stupa činilo je pet razina upravljanja. Najvišu razinu činilo je Vijeće ministara policije i pravosuđa. Drugu i treću razinu činili su COREPER II i K4 ODBOR koji su zajedno pripremali sjednice za Vijeće. K4 ODBOR nadgledao je rad tri upravljačke grupe koje su činile četvrtu razinu odlučivanja. To su: Upravljačka grupa za

²¹Mintas Hodak, Lj., Europska unija, Mate d.o.o., Zagreb, 2010.

²²Rošić, M., Perspektiva Republike Hrvatske u suradnji putem Europol-a, Policijska sigurnost, Zagreb, 2009., br. 4, str. 402.

imigraciju i azil, Upravljačka grupa za policijsku i carinsku suradnju i Upravljačka grupa za sudsku suradnju s građanskim i kaznenim predmetima. Na dnu hijerarhije bile su radne skupine. Petostupanjsku strukturu prikazat ćemo kroz sljedeću fotografiju.

Sl.1. Petostupanjska struktura odlučivanja trećeg stupa

Zbog kašnjenja u ratifikaciji Ugovora, u lipnju 1993.g., formirana je Europolova jedinica za droge (EDU). Njezinim osnivanjem postavljeni su temelji za kasnijim osnivanjem Europskog policijskog ureda.

Ugovor iz Maastrichta stupio je na snagu 1. studenog 1993. godine. Prema navedenom ugovoru, sve odluke koje su se odnosile na treći stup donosile su se jednoglasno. Razlog tome su osjetljiva pitanja koja su se odnosila na nacionalnu sigurnost država članica. Države članice nisu bile spremne dopustiti da se takve odluke donose preglasavanjem. Uz obvezujuće

odluke, države članice su mogle donositi razne neobvezujuće akte kao što su deklaracije, rezolucije, preporuke, zaključci i sl.²³

3.4. UGOVOR IZ AMSTERDAMA

Ugovorom iz Maastrichta međunarodna suradnja policije i pravosuđa dobila je pravni i institucionalni poredak unutar Europske unije. Međutim, u praksi su se pojavili određeni problemi koje je EU nastojala ispraviti Ugovorom iz Amsterdama 1997. godine. Primjerice, za neka pitanja nije bilo jasno da li ulaze u I.²⁴ ili III. stup, kao što je pitanje azilanata. Zatim, provedba odluka koje su se odnosile na treći stup bila je prepuštena nacionalnim tijelima država članica, stoga je provedba donesenih odluka bila vrlo slaba jer nije postojao sustav kontrole koji bi nadgledao njihovu provedbu. Treći problem se odnosio na vrlo mali broj donesenih odluka jer su se sve odluke morale donositi jednoglasno u Vijeću ministara. Iz tog razloga, većina odluka vezanih uz sigurnost bila je neobvezujuća, uz slabu provedbu. Ugovorom iz Amsterdama odlučeno je da se dio važnih pitanja iz trećeg stupa prenese u prvi stup. To su pitanja azilanata, viznog režima, useljenja te sudske suradnje država članica u građanskim pitanjima. Međutim, odluke su se i dalje donosile jednoglasno.²⁵

Ugovor iz Amsterdama rezultat je rada međuvladine konferencije koja se održala 1996. godine u Torinu. Potpisan je u Amsterdamu 1997. g., a stupio je na snagu 1999. godine. Prema Čl. K.1 Ugovora, „...cilj Unije je pružiti građanima visok stupanj sigurnosti u području slobode, sigurnosti i pravde razvijanjem zajedničkog djelovanja među državama članicama u područjima policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima te sprečavanjem i suzbijanjem rasizma i ksenofobije.“²⁶ Taj cilj se ostvaruje sprječavanjem organiziranog i drugog kriminala i to na način da se uspostavi:

1. bliskija suradnja među policijskim, carinskim i drugim nadležnim tijelima među državama članicama;
2. bliskija suradnja među pravosudnim i drugim nadležnim tijelima između država članica, te

²³Mintas Hodak, Lj., Europska unija, Mate d.o.o., Zagreb, 2010.

²⁴ I. stup EU odnosi se na gospodarsku i socijalnu politiku, politiku zaštite okoliša te na način integracije Europskih zajednica.

²⁵ Mintas Hodak, Lj., Europska unija, Mate d.o.o., Zagreb, 2010.

²⁶https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080309/5_17_UGOVOR_IZ_AMSTERDAMA.pdf (pristup:4.9.2022.)

3. usklađivanje kaznenopravnih propisa u državama članicama.

Prema čl. K 2, Ugovora iz Amsterdama, zajedničko djelovanje u području policijske suradnje uključuje:

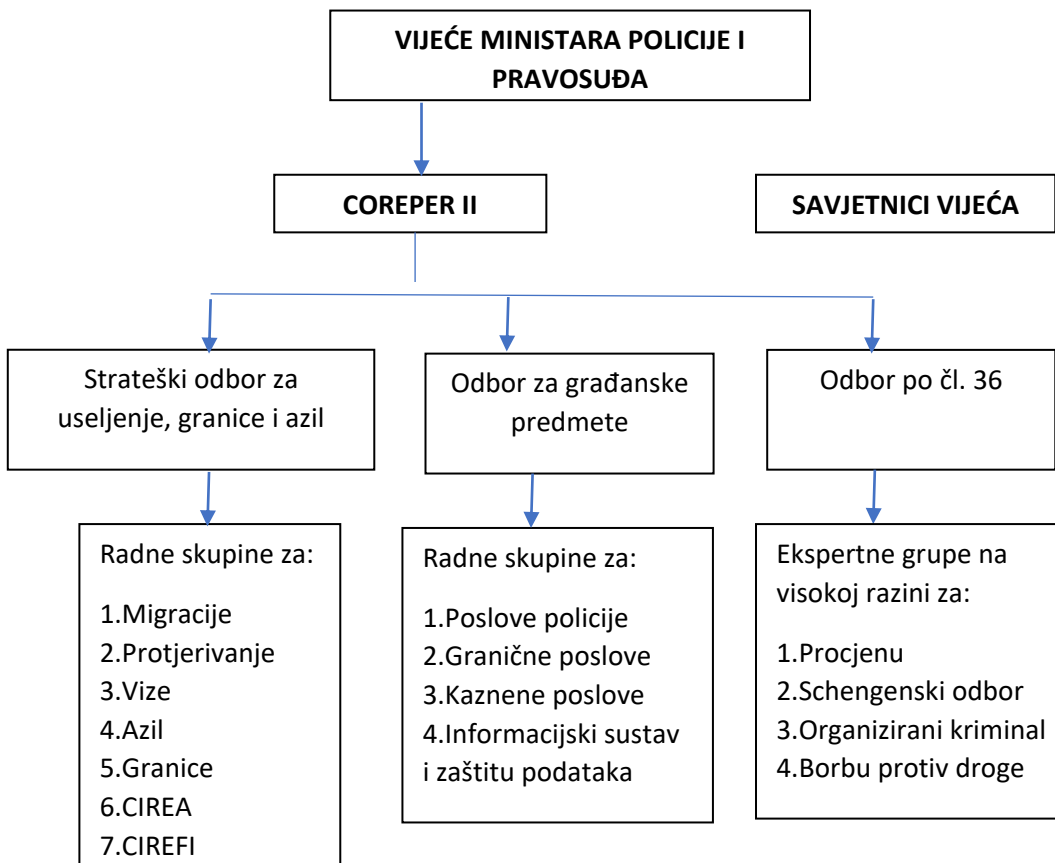
1. operativnu suradnju među nadležnim tijelima zaduženih za izvršavanje zakona u vezi sa sprječavanjem, otkrivanjem i istragom kaznenih djela;
2. prikupljanje, pohranu, obradu, analizu i razmjenu informacija, posebice preko Europolu i u skladu s nacionalnim zakonom o zaštiti osobnih podataka;
3. suradnju između država članica u osposobljavanju, razmjeni časnika za vezu, privremenom upućivanju, upotrebi opreme te osposobljavanju u forenzičkim istragama; te
4. zajedničko ocjenjivanje pojedinih istražnih tehnika vezanih uz otkrivanje teških oblika organiziranog kriminala.²⁷

Kako bi se ostvarili ciljevi iz područja policijske i pravosudne suradnje, Vijeće ministara poduzima određene mjere i promiče suradnju između država članica. Na inicijativu bilo koje države članice ili Komisije, Vijeće može donijeti jednoglasnu odluku o zajedničkom stajalištu članica prema određenom pitanju. Zatim, može donijeti okvirne odluke kojima je cilj usklađivanje zakona i drugih propisa država članica. Okvirne odluke obvezuju države u pogledu rezultata koje trebaju postići, ali im nisu određeni načini i metode pomoću kojih će te odluke ostvariti. Jedna od zadaća Vijeća je i utvrditi konvencije koje državama članicama preporučuje da ih usvoje. Kada polovica država članica usvoji određenu konvenciju, ona stupa na snagu u tim državama. Prije donošenja jednoglasne odluke, Vijeće se o navedenim pitanjima konzultira s Parlamentom. Europski parlament daje svoje mišljenje unutar vremenskog roka kojeg je odredilo Vijeće, a koji ne smije biti kraći od tri mjeseca. Ukoliko Parlament u određenom roku ne da svoje mišljenje, Vijeće može odlučiti bez mišljenja Parlamenta. Ukoliko pojedine države članice žele ojačati međusobnu suradnju, dozvoljeno im je koristiti institucije, postupke i mehanizme koji su utvrđeni ovim Ugovorom. Takva suradnja mora poštovati ovlasti Europske zajednice, ciljeve Ugovora i mora imati za cilj brži razvoj Unije u području sloboda, sigurnosti i pravde.²⁸

²⁷https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080309/5_17_UGOVOR_IZ_AMSTERDAMA.pdf (pristup:4.9.2022.)

²⁸ibid.

Navedenim izmjenama iz Amsterdamskog ugovora dogodile su se određene izmjene u upravljačkoj strukturi u području policijske i pravosudne suradnje. I dalje je Vijeće ministara policije i pravosuđa činilo najvišu razinu. Coreper II i Savjetnici Vijeća pripremali su sjednice i vršili ulogu savjetovanja. Treću razinu činili su odbori ispod kojih su bile radne i ekspertne skupine, kojima su Odbori rukovodili.

Sl. 2. Institucionalna struktura III. stupa

4. OSNIVANJE EUROPOLA

Europol je osnovan Konvencijom o osnivanju Europskog policijskog ureda, koju donosi Vijeće ministara pravosuđa i unutarnjih poslova 26. srpnja 1995. godine. Konvencija je temeljni dokument kojim se definira uloga i funkcioniranje Europol. Sadrži 47 članaka koji su raspoređeni u sedam poglavlja:

1. utemeljenje i zadaće;
2. informacijski sustav;
3. analitičke radne datoteke;
4. zajedničke odredbe o obrani;
5. pravni status, organizacija i financijske odredbe;
6. odgovornost i pravna zaštita;
7. završne odredbe.²⁹

Konvencija o Europolu stupila je na snagu 1. listopada 1998.g., a s punim radom Europol je počeo djelovati 1. srpnja 1999.g. Kroz godine, pojedina područja Konvencije su izmijenjena kroz tri Protokola, a to su: Protokol o pranju novca, Protokol o zajedničkim istražnim timovima i Danski protokol. Konvencija sadrži i tzv. Aneks u kojem se nalazi popis teških kaznenih djela koje pripadaju djelokrugu rada Europol.

Odlukom Vijeća iz 2009.g. osniva se Europski policijski ured, odnosno zamjenjuje Konvenciju o osnivanju Europskog policijskog ureda. Dokument na kojem je donesena Odluka Vijeća je Strategija unutarnje sigurnosti Europske unije. Strategija se temelji na tri glavne aktivnosti, koje provodi i Europol, a to su otkrivanje i onesposobljavanje kriminalnih organizacija, prevencija terorizma i borba protiv kibernetičkog kriminala. Nakon stupanja ove Odluke, proširen je djelokrug Europol na sve oblike organiziranog kriminala.³⁰

²⁹Kosor, Z., Europski policijski ured (Europol), Preddiplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2016.

³⁰Kirasić, P., Europol. Preddiplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2019.

4.1. CILJEVI I ZADAĆE EUROPOLA

Prema čl.2 st.1 Konvencije, cilj Europol je, poboljšati pomoću mjera iz ove Konvencije, učinkovitost i suradnju nadležnih tijela u državama članicama u sprječavanju i borbi protiv terorizma, nezakonite trgovine drogom, kao i drugih ozbiljnih oblika međunarodnog kriminala u slučajevima kada postoje činjenice koje ukazuju na postojanje organizirane zločinačke strukture i da su dvije ili više država članica pogođene dotičnim oblicima kriminaliteta na takav način da zbog opsega, značaja i posljedica dotičnih kaznenih djela zahtijevaju zajednički pristup država članica.³¹

Glavne zadaće Europol, u skladu s njegovim ciljevima, su:

1. olakšati razmjenu informacija među državama članicama;
2. nabaviti, usporediti i analizirati informacije i obavještajne podatke;
3. nadležnim tijelima u državama članicama bez odlaganja priopćiti, putem nacionalnih jedinica, informacije koje se na njih odnose;
4. pomagati u istragama u državama članicama prosljeđivanjem svih bitnih informacija nacionalnim jedinicama;
5. održavati kompjuterizirani sustav prikupljenih informacija koji sadrži podatke u skladu s člankom 8, 10 i 11.³²

Zadaće Europol koje se odnose na poboljšanje suradnje između država članica putem nacionalnih jedinica su:

1. razvijati stručno znanje o istražnim postupcima nadležnih tijela u državama članicama i pružati savjete pri istragama;
2. dostaviti strateške operativne podatke kojima se potiče učinkovita upotreba raspoloživih resursa na nacionalnoj razini za operativne aktivnosti;
3. pripremiti opća izvješća o stanju.³³

Zadaće koje se odnose na pomaganje državama članicama savjetom i istraživanjem u sljedećim područjima su:

1. obuka članova njihovih nadležnih tijela;

³¹ Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995, čl. 2 st.1.

³² Članci 8, 10 i 11 odnose se na sadržaj informacijskog sustava; prikupljanje, obradu i korištenje osobnih podataka; te sustav indeksiranja.

³³ Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

2. organiziranje i opremanje tih tijela;
3. metode suzbijanja kriminaliteta;
4. tehničke metode i metode sudske medicine te metode istražnog postupka.³⁴

Postoje tri uvjeta koji se moraju ispuniti kako bi Europol mogao biti uključen u istragu, a to su:

1. naznaka organizirane kriminalne strukture;
2. uključenost dvije ili više država – država može biti mjesto počinjenja kaznenog djela ili ukoliko sudjeluje u istrazi ; te
3. načelo supsidijarnosti.

Prema načelu supsidijarnosti, Europol se može uključiti u istragu ukoliko će rezultat istrage biti bolje nego da su ju provela samostalno nacionalna tijela.³⁵

4.2. NACIONALNE JEDINICE

Nacionalna jedinica je tijelo koje povezuje Europol i nadležno nacionalno tijelo, a njihovi međusobni odnosi uređeni su nacionalnim pravom. Neke od zadaća nacionalnih jedinica su dostava informacija i obavještajnih podataka Europolu te dostava informacija i obavještajnih podataka za pohranu u kompjuterizirani sustav. Zatim, odgovaranje na zahtjeve Europola, ažuriranje informacija i obavještajnih podataka, provođenje procjene informacija i obavještajnih podataka u skladu s nacionalnim pravom te osiguranje poštivanja zakona pri razmjeni informacija između njih i Europola. Nacionalne jedinice su obvezne slati Europolu zahtjeve za savjetom, informacijama, obavještajnim podacima i analizom.

Nacionalne jedinice nisu dužne dostaviti informacije koje bi naštetile ključnim interesima nacionalne sigurnosti ili ugrožavale uspjeh istrage koja je u tijeku. Također, nisu obvezne dostaviti informacije vezane uz organizacije ili specifične obavještajne aktivnosti u području državne sigurnosti.

Svaka država članica, iz svoje nacionalne jedinice, upućuje jednog ili više časnika za vezu u Europolu. Broj časnika određuje se jednoglasnom odlukom upravnog odbora. Odluka se može promijeniti bilo kad, također, jednoglasnom odlukom upravnog odbora.³⁶

³⁴Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

³⁵Kirasić, P., Europol. Preddiplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2019.

Svaki časnik za vezu dobit će potrebne upute od svoje nacionalne jedinice na koji način treba predstavljati nacionalne interese. On pomaže u razmjeni informacija između Europol-a i nacionalne jedinice i to na sljedeći način:

1. prenosi informacije Europolu od strane nacionalne jedinice;
2. prenosi informacije nacionalnoj jedinici od strane Europol-a; te
3. surađuje sa službenicima Europol-a putem osiguravanja informacija i davanjem savjeta te analizira informacije za potrebu svoje države.³⁷

4.3. EUROPOLOV INFORMACIJSKI SUSTAV

S ciljem obavljanja svojih zadaća, Europol posjeduje informacijski sustav koji se sastoji od tri komponente:

1. Informacijski sustav (Europol information system – EIS);
2. Analitički sustav (Europol analysis system); te
3. Indeks sustav, koji omogućuje pretraživanje sadržaja analitičkog sustava.³⁸

Radi se o informacijskom sustavu u kojeg države članice, putem svojih nacionalnih jedinica i časnika za vezu, mogu direktno unositi podatke u skladu s njihovim nacionalnim zakonodavstvom. Također, Europol može unositi informacije koje dobije od trećih država ili tijela te podatke dobivene na temelju analiza.

4.3.1. INFORMACIJSKI SUSTAV

Prema čl. 8, st. 1. Konvencije:

„informacijski sustav koristi se za pohranu, izmjenu i korištenje samo onih podataka koji su potrebni za obavljanje zadaća Europol-a...“ Uneseni podaci odnose se na osobe za koje se sumnja da su počinile ili sudjelovale u kaznenom djelu ili za koje postoji osnovana sumnja da će počiniti kazneno djelo za koje je nadležan Europol. Uneseni osobni podaci sadrže:

1. prezime, djevojačko prezime, osobno ime ili bilo koji alias ili lažno ime;
2. datum i mjesto rođenja;

³⁶Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

³⁷Komorčec, M., Europska unija: osnovni pojmovi, Agencija d.o.o., Zagreb, 2003.

³⁸Rošić, M., Perspektiva Republike Hrvatske u suradnji putem Europol-a, Policijska sigurnost, Zagreb, 2009., br. 4, str. 406-407.

3. državljanstvo;
4. spol; i
5. druga obilježja koja bi mogla pomoći pri utvrđivanju identiteta.

Pravo na pristup podacima iz informacijskog sustava imaju nacionalne jedinice, časnici za vezu, ravnatelj, zamjenici ravnatelja i propisno ovlašteni službenici Europol.³⁹

4.3.2. ANALITIČKI SUSTAV

Osim osobnih podataka, Europol može u drugim evidencijama pohraniti i koristiti podatke o kaznenim djelima koja mogu biti povezana s kaznenim djelima koje Europol istražuje ili na bilo koji način mogu pomoći u ispunjenju određenih ciljeva Europol. Takvi podaci pohranjuju se u analitičke datoteke koje se dalje šalju, formiranim analitičkim skupinama na analizu s ciljem podupiranja kriminalističke istrage. To su sljedeći podaci:

1. podaci o počiniteljima krivičnih djela;
2. podaci o osobama koje bi mogle poslužiti kao svjedoci;
3. podaci o osobama koje su bile žrtve krivičnog djela ili se sumnja da bi mogle postati žrtve;
4. podaci o kontakt osobama ili prijateljima osoba o kojima se vodi postupak,
5. podaci o osobama za koje se sumnja da bi mogle pružiti određene podatke o krivičnim djelima koja se istražuju.⁴⁰

Prilikom formiranja nekog analitičkog projekta, formirat će se analitički tim koji će imati pristup podacima potrebnim za provedbu analize podataka.

Prema čl. 15 st. 2 Konvencije, odgovornost za podatke koji su pohranjeni u evidencijama Europol snosi:

1. država članica koja je dostavila ili unijela podatke;
2. Europol za sve podatke koji su dostavljeni od treće strane ili podaci proizlaze iz analize podataka kojeg je provela analitička skupina;te
3. Europol za sve podatke koji se nalaze u evidencijama Europol.

U slučaju kada Europol smatra da su mu potrebne određene informaciju za provedbu svojih zadaća, može zahtijevati da mu dostave tražene informacije i to od:

³⁹Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

⁴⁰Komorčec, M., Europska unija: osnovni pojmovi, Agencija d.o.o., Zagreb, 2003.

1. tijela Europske unije;
2. drugih tijela osnovanih u okviru Europske unije;
3. tijela koja su osnovana na temelju ugovora između dvije ili više država članica EU;
4. trećih država;
5. međunarodnih organizacija i njihovih tijela;
6. ostalih tijela koja djeluju na temelju javnog prava i osnovana su na temelju ugovora između dvije ili više država; i
7. Interpola.⁴¹

Europol može slati podatke i trećim stranama ukoliko navedeni podaci pomažu u sprječavanju i suzbijanju kaznenih djela uz odgovarajuću razinu zaštite podataka u toj državi ili tijelu.

Svaka pojedina osoba može podnijeti zahtjev nadležnom nacionalnom tijelu za pristup informacijama koje se odnose na nju. Nacionalno tijelo upućuje zahtjev Europolu i on je dužan izravno odgovoriti osobi podnositelju zahtjeva u roku tri mjeseca. Europol može odbiti dostavu podataka ukoliko bi taj postupak onemogućio Europol da ispravno ispunjava svoje zadaće. Zatim, ukoliko bi dostava takvih podataka onemogućila zaštitu sigurnosti te javnog poretka u državi članici te onemogućila sprječavanje kriminalnih radnji te zaštitu prava i sloboda trećih strana.

Podaci iz datoteka čuvaju se onoliko dugo koliko je potrebno da se obavi zadaća. Ukoliko se podaci čuvaju duži period, nakon tri godine provjerava se potreba za produženjem čuvanja podataka. Čuvanje osobnih podataka o pojedincu ne može biti dulje od tri godine. Navedeni rok od tri godine počinje teći ponovno svaki put kad je počinjen događaj zbog kojeg su osobni podaci uvedeni u evidenciju Europola.⁴²

Za svaku kompjutersku obradu podataka koja sadrži osobne podatke, Europol mora predati nalog za otvaranje datoteke Upravnom odboru, koji ga treba odobriti. Takav nalog sadrži:

1. naziv dokumenta;
2. svrhu;
3. skupine osoba o kojima su podaci pohranjeni;
4. prirodu pohranjenih podataka;
5. vrstu osobnih podataka koji se koriste kako bi se otvorio dokument;
6. izvor ili unos podataka koje treba pohraniti;

⁴¹Komorčec, M., Europska unija: osnovni pojmovi, Agencija d.o.o., Zagreb, 2003.

⁴²Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

7. uvjete pod kojima su osobni podaci pohranjeni;
8. vremenska ograničenja za provjere i trajanje pohrane; te
9. način provjere.⁴³

4.3.3. INDEKS SUSTAV

Europol izrađuje sustav indeksiranje za podatke koji se pohranjuju u analitičkim datoteka zbog lakšeg pretraživanja navedenih datoteka. Pravo pristupa sustavu indeksiranja imaju ravnatelj, zamjenici ravnatelja, ovlašteni službenici Europola te časnici za vezu.⁴⁴

Svaki pojedinac koji smatra da je oštećen zbog podataka koji su o njemu pogrešno pohranjeni ili obrađeni u Europolu, može tužiti državu članicu i tražiti odštetu. Prema čl. 38 Konvencije: „Samo država članica u kojoj je došlo do događaja koji je doveo do štete, može biti podložna odštetnom zahtjevu oštećene stranke, koja se obraća sudovima koji su nadležni u skladu s nacionalnim pravom dotične države.“⁴⁵

Europol je dužan napraviti izvješće za barem jedno od 10 uzimanja osobnih podataka, a s ciljem provjere da li je postupak uzimanja osobnih podataka u skladu sa zakonskom regulativom. U slučajevima kada se utvrdi da su određeni podaci netočni ili nisu uzeti u skladu sa zakonskim propisima, Europol je dužan takve podatke ispraviti ili izbrisati iz baze podataka. Ako su takvi podaci dostavljeni Europolu od neke od država članica, onda je ona obvezna izbrisati ili ispraviti podatke uz suglasnost Europola. Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo tražiti od Europola ispravljanje ili brisanje netočnih podataka, ukoliko se ti podaci odnose na nju. Europol je dužan obavijestiti podnositelja zahtjeva da je podatak ispravljen ili izbrisan.⁴⁶

4.3.4. TIJELA ZA NADZOR KORIŠTENJA OSOBNIH PODATAKA

Svaka država članica osniva nacionalno nadzorno tijelo čija je zadaća nadgledanje procesa uzimanja, korištenja i distribucije osobnih podataka u skladu s nacionalnim zakonima. Takvo tijelo ima pravo pristupa svim informacijama koje je unijela država članica koju nadgleda te

⁴³Rošić, M., Perspektiva Republike Hrvatske u suradnji putem Europol-a, Policijska sigurnost, Zagreb, 2009., br. 4, str. 409.

⁴⁴Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

⁴⁵Ibid.

⁴⁶Komorčec, M., Europska unija: osnovni pojmovi, Agencija d.o.o., Zagreb, 2003.

pristup indeks sustavu kako bi mogla obavljati svoj posao. U skladu sa zakonskim odredbama, Europol također osniva nadzorno tijelo koje ima zadatak nadgledati aktivnosti Europola s ciljem sprječavanje povrede prava pojedinca u postupku uzimanja i korištenja te distribucije njegovih osobnih podataka. Europolovo nadzorno tijelo sastoji se od najmanje dva člana svakog nacionalnog tijela. Oni između sebe biraju predsjednika koji rukovodi sjednicama. Dužnosti Europola prema zajedničkom nadzornom tijelu su:

1. omogućiti nadzornom tijelu pristup svim informacijama, u informacijskim bazama i papirnoj verziji;
2. omogućiti mu slobodan pristup, u bilo koje vrijeme, svim podacima; te
3. izvršiti odluke zajedničkog nadzornog tijela.⁴⁷

4.4. ORGANI EUROPOLA

Organi Europola su upravni odbor, ravnatelj, financijski kontrolor i financijski odbor.

Upravni odbor čine po jedan predstavnik iz svake države članice i jedan predstavnik Komisije. Svaki član odbora ima po jedan glas i ima svog zamjenika. Zamjenik prisustvuje sastancima upravnog odbora u slučaju odsustva člana kojeg zamjenjuje te ima iste ovlasti. Upravnim odborom predsjeda predstavnik države članice koja predsjeda Predsjedništvom Vijeća. Neke od zadaća upravnog odbora su proširenje ciljeva Europola, odlučivanje o broju časnika za vezu, kao i utvrđivanje njihovih prava i obveza. Zatim, dvotrećinskom većinom odobrava naloge za otvaranje datoteka, sudjeluje u imenovanju i razrješenju ravnatelja i njegovih zamjenika, nadgleda rad ravnatelja, sudjeluje u izradi proračuna te jednoglasno usvaja petogodišnji financijski plan. Upravni odbor se sastaje najmanje dva puta godišnje, a mogu se sastati i na inicijativu predsjednika, Komisije ili na zahtjev jedne trećine svojih članova. Mandat članova upravnog odbora traje četiri godine.

Ravnatelja, tj. izvršnog direktora Europola imenuje Vijeće nakon dobivenog mišljenja upravnog odbora. Imenuje se jednoglasnom odlukom na razdoblje od 4 godine uz mogućnost jedne obnove mandata. Izvršni direktor je odgovoran za obavljanje svih zadaća dodijeljenih Europolu i zakonski je predstavnik Europola. Zatim, odgovoran je za svakodnevno upravljanje, upravljanje osobljem, pripremu i provedbu odluka upravnog odbora, pripremu nacrtu proračuna i njegovu provedbu, nacrt petogodišnjeg financijskog plana te sve druge

⁴⁷Komorčec, M., Europska unija: osnovni pojmovi, Agencija d.o.o., Zagreb, 2003.

zadaje koje su mu dodijeljene. On odgovara upravnom odboru i prisustvuje njegovim sastancima te je pravni zastupnik Europolu. Zamjenike izvršnog direktora, također imenuje Vijeće na razdoblje od 4 godine s mogućnošću jedne obnove mandata. Izvršni direktor ima tri zamjenika koji vode Upravu za operacije, Upravu za upravljanje i Upravu za mogućnosti. Zadaće pomoćnika utvrđuje izvršni direktor.⁴⁸Sadašnja izvršna direktorica Europolu je Catherine De Bolle. Imenovana je u svibnju 2018. godine.⁴⁹

Nakon dobivenog mišljenja upravnog odbora, Vijeće može razriješiti dužnosti ravnatelja i njegove zamjenike dvotrećinskom većinom.

Članovi organa Europolu, ravnatelj, zamjenici ravnatelja, zaposlenici Europolu kao i časnici za vezu te članovi njihovih obitelji, imaju imunitet i povlastice koje im omogućavaju nesmetano obavljanje poslova i zadaća koje su pred njih stavljene. Svi zaposlenici Europolu, uključujući direktora i njegove zamjenike, ne smiju primati nikakve naloge od bilo koje vlade, organa, organizacije ili osobe izvan Europolu. Također, obvezni su se suzdržati od iznošenja bilo kakvih stavova ili aktivnosti koje bi mogle naštetiti ugledu Europolu. Svi zaposlenici Europolu dužni su se pridržavati obveze diskrecije te ne smiju otkrivati nikakve činjenice o poslovima koje obavljaju u Europolu. Ta obveza ne prestaje čak niti nakon prestanka radnog odnosa.

Svi dokumenti i izvješća koja su upućena upravnom odboru, podnose se na svim službenim jezicima Europske unije, a njihove prijevode osigurava prevoditeljski centar EU.⁵⁰

4.5. EUROPOL I PARTNERI

Kako bi što kvalitetnije provodio svoje zadaje, Europol može surađivati s drugim uredima, tijelima i institucijama unutar Europske unije. Često surađuje i razmjenjuje informacije s velikim brojem agencija, a najčešće su to Eurojust⁵¹, Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF), Frontex⁵², Europska policijska akademija, Europska središnja banka i Europski centar za nadzor droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA). Europol s navedenim agencijama i tijelima može dogovoriti suradnju koja uključuje razmjenu operativnih, stratejskih i tehničkih informacija. Također, može s njima razmjenjivati osobne podatke i klasificirane informacije. Za razmjenu bilo kakvih informacija ili potpisivanja sporazuma, Europol treba

⁴⁸Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

⁴⁹<https://www.europol.europa.eu/about-europol/hr> (Pristup:1.9.2022.)

⁵⁰Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

⁵¹ Eurojust je Agencija za suradnju u kaznenom pravosuđu.

⁵² Frontex je Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu.

tražiti suglasnost Upravnog odbora. Kako bi se slali klasificirani podaci od strane Europol, druga strana mora potpisati sporazum o tajnosti. Europol može surađivati i sa trećim državama, Interpolom i međunarodnim organizacijama. Također, može razmjenjivati sve vrste informacija uključujući i informacije o osobnim podacima te klasificirane informacije. Za potpisivanje takvog sporazuma, Europol treba dopuštenje Vijeća uz dodatnu konzultaciju s Upravnim odborom. Ukoliko Europol posjeduje informaciju koju je dobio od države članice, takvu informaciju može proslijediti dalje samo uz suglasnost države članice od koje ju je dobio. Europol vodi zapise o svim prijenosima informacija i odgovoran je za zakonitost prijenosa podataka.

Vijeće kvalificiranom većinom, nakon savjetovanja s Europskim parlamentom, odlučuje o popisu trećih zemalja i organizacija s kojima Europol može potpisati sporazume i razmjenjivati informacije.⁵³

4.6. PRORAČUN EUROPOLA

Proračun Europol financira se doprinosima država članica i drugim povremenim prihodima. Najkasnije do 31. ožujka, ravnatelj izrađuje nacrt proračuna i radnih mjesta za narednu godinu. Prihodi i rashodi u nacrtu moraju biti uravnoteženi. Rashodi Europol se odnose na administrativne, infrastrukturne i operativne troškove te na troškove za osoblje. Nacrt proračuna dostavlja se zajedno s nacrtom petogodišnjeg financijskog plana upravnom odboru. Upravni odbor mora odlučiti jednoglasno. Nakon dobivenog mišljenja Upravnog odbora, Vijeće jednoglasno donosi odluku o prihvaćanju proračunu, najkasnije do 30. lipnja za sljedeću financijsku godinu.⁵⁴ Godišnjim proračunom određuju se svi rashodi i prihodi za godinu dana. Proračun postaje konačan nakon izglasavanja glavnog proračuna Europske unije.

4.7. PROGRAM RAZVOJA EUROPOLA

Nakon Ugovora iz Amsterdama, održan je sastanak u Tempereu gdje su odlučene nove mjere koje se odnose na države članice, a u svrhu razvitka slobode, sigurnosti i pravde EU. Odlučeno je oko 200 novih mjera koje su se odnosile na pitanja migracija, bliže suradnje između država članica u borbi protiv organiziranog kriminala, raznih oblika diskriminacije i

⁵³Kosor, Z., Europski policijski ured (Europol), Preddiplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2016.

⁵⁴Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.

sl. Nakon provedbe predloženih mjera, EU nastavlja razvijati suradnju između država članica po pitanju razvitka slobode, sigurnosti i pravde. Sastavljen je novi višegodišnji program mjera pod nazivom Haaški program. Haaški program postavio je nove ciljeve i zadaće, a odnosio se na:

- a. jamčenje temeljnih prava svim građanima Europske unije;
- b. jačanje slobode kretanja ljudi unutar EU-a;
- c. uspostavu Jedinog europskog sustava azila i politike migracija;
- d. zajedničku kontrolu i održavanje vanjskih granica;
- e. pojačana policijska i carinska suradnje;
- f. jačanje pravosudne suradnje država članica u kaznenim i građanskim predmetima.⁵⁵

Nakon provedbe navedenih mjera, Lisabonskim ugovorom je ukinut treći stup i sva pitanja trećeg stupa su prebačena u prvi stup. Državama članicama ostavljeno je samostalno odlučivanje o očuvanju javnog poretka i zaštitu unutarnje sigurnosti. Za donošenje odluka više nije bila potrebna jednoglasna odluka već su se odluke donosile kvalificiranom većinom u Vijeću EU. Inicijativu za donošenje odluka u području sigurnosti, slobode i pravde, uz Europsku uniju ima i ¼ država članica. Nadležni sud za predmete iz područja slobode, sigurnosti i pravde postao je Sud pravde EU.

Na samitu u Stockholmu donesen je i novi paket mjera koji se odnosi na zaštitu interesa i potreba svih građana europske unije. Paket mjera odnosi se na unaprjeđenje temeljnih sloboda građana, razvoj globalizacije te unaprjeđenje Europe po pitanjima solidarnosti i partnerstva u pitanjima azila i migracija

⁵⁵Mintas Hodak, Lj, Europska unija, Mate d.o.o., Zagreb, 2010.

5. EUROPOL KAO KROVNA INSTITUCIJA

Europol je krovna institucija za mnoga stručna tijela te na taj način omogućava učinkovito i usklađeno djelovanje na mnogim područjima. Neka od tih tijela su:

1. Operativni centar Europola – središte za razmjenu podataka između Europola, država članica i trećih strana;
2. Europski centar za borbu protiv kibernetičkog kriminala (EC3) – unaprjeđuje i poboljšava provedbu zakona s ciljem sprječavanja kibernetičkog kriminala;
3. Zajednička radna skupina za borbu protiv kibernetičkog kriminala (J-CAT) – potiče i olakšava zajedničku identifikaciju, pripremu i pokretanje istrage te određuje prioritete istrage kibernetičkog nasilja;
4. Europski centar za borbu protiv terorizma (ECTC) – operativni centar za borbu protiv terorizma;
5. Europski centar za borbu protiv krijumčarenja migranata (EMSC) – potpora državama članicama EU u identificiranju i rušenju složenih kriminalnih mreža krijumčarenja migranata;
6. Koordinirana koalicija protiv kriminala u području intelektualnog vlasništva (IPC3) – ima ključnu ulogu prema sprječavanju kriminala u području intelektualnog vlasništva unutar i izvan EU.

Kako bi što produktivnije rješavali zadaće za koje su zaduženi, koriste se specijaliziranim sustavima za brzu i efikasnu pretragu i pohranu podataka, a to su:

1. FIU.net – decentralizirana računalna mreža koja pruža informacije vezane za kriminalne radnje pranja novca i financijskog terorizma;
2. Mrežna aplikacija za sigurnu razmjenu informacija (SIENA) – platforma koja služi za komunikacijske potrebe provedbe zakona EU;
3. Europolova platforma za stručnjake (EPE) – platforma za komunikaciju između stručnjaka koji rade u različitim područjima provedbe zakona; te
4. Europski informacijski sustav – referentni sustav za prekršaje, pojedince koji su povezani s prekršajima te druge podatke.⁵⁶

⁵⁶<https://www.europol.europa.eu/about-europol/hr> (pristup: 6.9.2022.)

6. EUROPOL I REPUBLIKA HRVATSKA

Suradnju Europolu i Republike Hrvatske možemo promatrati kroz četiri faze:

1. faza pregovora o sklapanju Sporazuma između Europolu i Republike Hrvatske (RH);
2. faza uspostave nacionalne kontaktne točke;
3. faza funkcioniranja kao tzv. „treće strane“; i
4. faza suradnje kao punopravne članice EU.

Prva radna skupina za pripremu početka pregovora s Europolom, formirana je u prosincu 2002. godine.⁵⁷ Predstavnici RH sudjelovali su 16. listopada 2002. g. na seminaru u Haagu gdje im je dodijeljen službeni poziv za Početak pregovora o sklapanju Sporazuma o suradnji. Na istom seminaru, dodijeljen im je i upitnik za evaluaciju kako bi dokazali svoju spremnost pristupu Europolu. Nakon toga, Hrvatska je informirala Europol o nacionalnom zakonodavstvu.⁵⁸ U siječnju, 2006. g., u Beču je potpisan Sporazum o strateškoj i operativnoj suradnji između Europolu i RH. Cilj Sporazuma je međusobna pomoć u sprječavanju i otkrivanju teških oblika međunarodnog kriminaliteta kao što su nezakonita trgovina drogom, kaznena djela u vezi nuklearnih i radioaktivnih tvari, trgovina ljudima, krijumčarenje migrantima, pranje novca, kibernetički kriminal i sl. Sporazum je uključivao i razmjenu osobnih podataka. Nadalje, Sporazumom su određena nadležna tijela u RH za ostvarivanje suradnje, a to su: Ravnateljstvo policije u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova te tri upravne organizacije koje djeluju u sastavu Ministarstva financija – Carinska uprava, Porezna uprava i Ured za sprječavanje pranja novca. Odsjek Europolu u Hrvatskoj, kao uspostavljena nacionalna kontaktna točka, počeo je s radom u rujnu 2006. godine. Danas se on naziva Odjel Europolu i djeluju u sastavu Službe za međunarodnu policijsku suradnju. Navedenim Sporazumom, definirana je suradnja između Europolu i nacionalne kontaktne točke i to preko časnika za vezu. Prvi časnik za vezu poslan je u ožujku 2008. godine. Nakon uključivanja časnika za vezu, razmjena informacija između Europolu i RH se višestruko povećala. Ulaskom RH u Europsku uniju, mijenja se i članstvo Hrvatske u Europolu. Iz pozicije tzv „treće strane“, Hrvatska postaje punopravna članica Europolu.⁵⁹

⁵⁷Rošić, M., Perspektiva Republike Hrvatske u suradnji putem Europol-a, Policijska sigurnost, Zagreb, 2009., br. 4.

⁵⁸Kirasić, P., Europol. Preddiplomski rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2019.

⁵⁹Rošić, M., Perspektiva Republike Hrvatske u suradnji putem Europol-a, Policijska sigurnost, Zagreb, 2009., br. 4.

Prema čl. 3 Zakona o potvrđivanju Sporazuma, suradnja će se odnositi na sva područja kriminaliteta koja su navedena u okviru mandata Europolu s danom stupanja na snagu ovog Sporazuma, kao i povezana kaznena djela. Povezana kaznena djela su sva kaznena djela koja su počinjena kako bi se pribavila sredstva za počinjenje kaznenog djela ili kako bi se olakšalo počinjenje određenog kaznenih djela.

Ukoliko dođe do promjene bilo kojeg mandata Europolu, on je dužan obavijestiti RH u pisanom obliku. Nakon što dobije pisano prihvaćen prijedlog od RH, Sporazum će se proširiti na novi mandat.

Područja suradnje sutakođer definirana Sporazumom. Osim razmjene saznanja u vezi s određenim policijskim izvidima, suradnja može uključivati isve druge zadaće navedene u Konvenciji.⁶⁰

Predstavnici tijela RH i Europolu sastaju se najmanje jednom godišnje kako bi raspravili sva važnja pitanja u vezi Sporazuma i suradnje općenito. Sastanci se mogu održati i izvanredno, prema potrebi.

Prema čl. 7. Zakona o potvrđivanju Sporazuma, definirane su opće odredbe za razmjenu informacija. Informacije se razmjenjuju između Europolu i Odjela Europolu MUP-a i to isključivo u skladu s odredbama navedenog Sporazuma. Obje strane će suprotnoj strani dostaviti samo one informacije koje su prikupljene, pohranjene i poslone u skladu s odredbama Konvencije, odnosno koje su u skladu s nacionalnim zakonodavstvom države članice koja ih dostavlja. Prilikom slanja informacija, obje strane su obvezne, ukoliko je to moguće, navesti izvor i pouzdanost informacije. Izvor se navodi na temelju sljedećih kriterija:

1. kada ne postoji sumnja u autentičnost i vjerodostojnost izvora; ili je isti izvor u prošlosti dostavio pouzdane informacije u svim slučajevima;
2. izvor čije su se informacije u većini slučajeva pokazale pouzdanima;
3. izvor čije su se informacije u većini slučajeva pokazale nepouzdanima; i
4. izvor za koga se ne može procijeniti pouzdanost.

Pouzdanost informacija se navodi na temelju sljedećih kriterija:

1. informacija čija je točnost neupitna;

⁶⁰Zakon o potvrđivanju Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda, Zagreb, NN 7/206, NU- 7/94

2. informacija koja je osobno poznata izvoru, ali nije poznata službeniku koji ju unosi;
3. informacija koja nije osobno poznata izvoru, ali je potkrijepljena drugim informacijama; te
4. informacija koja nije osobno poznata izvorniku i nije potkrijepljena drugim informacijama.

Ukoliko pojedina informacija zahtjeva dodatnu sigurnost, dodijelit će joj se klasifikacijska oznaka tajnosti u skladu s klasifikacijskom razinom Republike Hrvatske i Europol. Republika Hrvatska je odgovorna za sigurnost podataka i dužna je osigurati da sva nadležna tijela poštuju ovlaštenje pristupa i zaštitu podataka koji imaju klasifikacijsku oznaku tajnosti.⁶¹ Prema zajedničkoj odluci, razine klasifikacije informacija (za RH: službena tajna – službeno; službena tajna – povjerljivo; službena tajna – tajno i službena tajna – vrlo tajno, a za Europol: Europol restricted; Europol confidential; Europol secret) prema nacionalnim propisima Republike Hrvatske i klasifikacijama koje koristi Europol jednako vrijede.

Ukoliko dođe do oštećenja pojedinca zbog obrade ili unosa netočnih podataka u razmjeni s Europolom, Republika Hrvatska je dužna isplatiti štetu pojedincu i ne može se pravdati time da je Europol dostavio pogrešne podatke. Ukoliko se dogodila pogreška u informacijama za koju je odgovoran Europol, neka od zemalja članica Euopola ili treće strane, Europol je dužan isplatiti iznos koji se potražuje radi prouzrokovane pogreške, isključivo ako je informacija korištena protivno Sporazumu.

Ukoliko dođe do bilo kakvih sporova između Euopola i Republike Hrvatske, o određenom problemu rješavaju tri suca. Po jednog suca u sporu bira svaka stranka, a trećeg zajedno biraju prva dva suca koje su postavili RH i Europol. Ukoliko jedna od dviju stranaka ne izabere svog suca u roku od dva mjeseca, druga suprostavljena strana može tražiti određivanje suca od predsjednika, ili u njegovoj odsutnosti potpredsjednika Međunarodnog suda pravde. Ukoliko dva izabrana suca ne mogu zajedno odabrati trećeg suca u roku od dva mjeseca, također mogu tražiti imenovanje trećeg suca od predsjednika ili potpredsjednika Međunarodnog suda pravde. Sud donosi odluku većinom glasova i odluka je obvezujuća za obje suprostavljene strane.⁶²

⁶¹Zakon o potvrđivanju Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda, Zagreb, NN 7/206, NU- 7/94.

⁶²Ibid.

7. CIKLUS POLITIKA EU-a ZA BORBU PROTIV ORGANIZIRANOG MEĐUNARODNOG KRIMINALA

Međunarodni organizirani kriminal velika je prijetnja za sigurnost svih građana Europske unije, za poduzeća i institucija te za europsko gospodarstvo u cjelini. U 2019. godini, ukupan prihod od organiziranog kriminala na području Europske unije procjenjuje se na 139 milijardi eura, što čini 1% BDP-a EU-a. Više od 70% kriminalnih organizacija djeluje u 3 ili više država članica EU, a najčešće su povezane s trgovinom drogom, kiberkriminalom, krijumčarenjem s migrantima, trgovinom ljudima te prevarama povezanim s trošarinama.⁶³ Kako bi se što uspješnije borila protiv teških oblika kriminala, Europska unija je 2010.g. razvila ciklus politika za rješavanje najvažnijih prijetnji u području kriminala. Svaki ciklus traje četiri godine, a njegove zadaće i sadržaj utvrđuju se na temelju analiza obavještajnih podataka u kriminalistici. Prvi korak u izradi četverogodišnjeg ciklusa je analiza koja se naziva SOCTA (Procjena prijetnje teškog i organiziranog kriminala. Europol provodi analizu SOCTA na temelju vlastitih baza podataka, podataka drugih agencija EU-a poput Frontexa, Eurojust-a i EMCDDA-a⁶⁴, na temelju informacija dobivenih od zemalja članica ili trećih zemalja i privatnih partnera s kojim surađuje te na temelju podataka iz otvorenih izvora. Nakon prikupljenih podataka, SOCTA sadrži analizu postojećih i budućih prijetnji za Europsku uniju u području teškog i organiziranog kriminala te niz predloženih prioriteta u području kriminala.

Drugi korak je MASP tj. odabir prioriteta u području kriminala i višegodišnji strateški planovi. Ministri pravosuđa i unutarnjih poslova na temelju rezultata SOCTA-e donose odluke o prioritetima područja kriminala za četverogodišnji ciklus. Nakon što Vijeće ministara odaberu prioritete, uzimajući u obzir komentare država članica, Komisije i agencija, Komisija saziva sastanak. Na sastanku prisustvuju predstavnici država članica, agencija za pravosuđe i unutarnjih poslova te predstavnici institucija EU. Svrha sastanka je izrada četverogodišnjeg plana na način da se za svaki određeni prioritet odrede strateški ciljevi, tzv. MASP-ovi.

Treći korak je provedba i praćenje. MASP-ovi se provode putem operativnih akcijskih planova (OAP), jedan godišnje i jedan po prioritetu. OAP podrazumijeva zajedničko

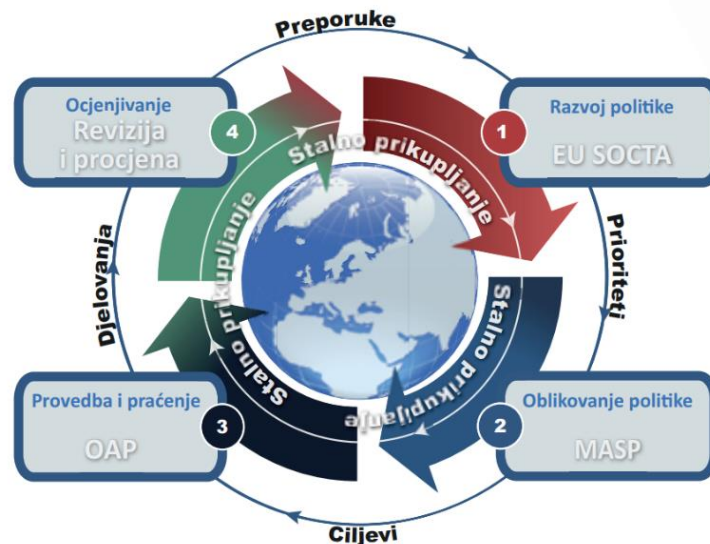
⁶³<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/40537>(pristup 8.9.2022.)

⁶⁴ EMCDDA je Europski centar za nadzor droga i ovisnosti o drogama.

djelovanje država članica, agencija i djelovanja država na nacionalnoj razini. Takvo djelovanje provodi se u obliku projekta EMPACT. Projekt EMPACT je Europska multidisciplinarna platforma za borbu protiv kaznenih djela koja je utemeljena na obavještajnim podacima i dokazima. EMPACT-om upravljaju države članice, a u njegovo djelovanje uključene su mnoge agencije i partneri. To su:

1. tijela kaznenog progona;
2. institucije, agencije i tijela EU-a;
3. javne i privatne organizacije; i
4. treće zemlje koje nisu članice EU.⁶⁵

Za provedbu OAP-a zadužen je voditelj iz države članice koja je zadužena za provedbu tog određenog OAP-a. Zadnji korak je ocjenjivanje. Voditelji OAP-a predaju godišnja izvješća na temelju kojih Europol podnosi privremene procjene. Na temelju tih procjena dozvoljena je promjena MASP-ova ili čak prioriteta. Komisija podnosi izvještaj COSI (Stalni odbor za operativnu suradnju u području unutarnje sigurnosti). Komisija, također, provodi detaljno i neovisno ocjenjivanje na kraju svakog ciklusa politika. Ocjena predstavlja jednu od važnih smjernica za planiranje novog četverogodišnjeg ciklusa politika.⁶⁶

Sl. 3 Ciklus politika EU

⁶⁵<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-fight-against-crime/>(pristup: 9.9.2022.)

⁶⁶<https://www.consilium.europa.eu/hr/documents-publications/publications/eu-policy-cycle-tackle-organized-crime/>(pristup: 7.9.2022.)

7.1. PRIORITETI EU-a ZA RAZDOBLJE OD 2022. DO 2025. g.

Prvi EMPACT proveden je za razdoblje 2012.-2013.g. Nakon toga uslijedila su tri četverogodišnja ciklusa. Na temelju analize četverogodišnjeg razdoblja u trajanju od 2018.-2021.g., određeno je deset prioriteta za novo četverogodišnje razdoblje od 2022.-2025.g.

Prioriteti za razdoblje 2022.-2025.g.:

1. Visokorizične kriminalne mreže – Cilj prioriteta je detektiranje i onesposobljavanje kriminalnih mreža koje djeluju unutar EU, kao što su mafijaške, etničke i obiteljske organizacije, a posebno one organizacije koje se koriste korupcijom, upotrebom vatrenog oružja, pranjem novca i počinjenjem nasilja.

2. Kibernapadi – Cilj prioriteta je borba protiv kiberkriminala, a posebno protiv osoba koje nude specijalizirane kriminalne usluge putem interneta.

3. Trgovina ljudima – Cilj prioriteta je detektiranje i onesposobljavanje kriminalnih mreža koje se bave trgovinom ljudima te svih oblika iskorištavanja vezanih uz trgovinu ljudima. To uključuje radno i seksualno iskorištavanje, s posebnim naglaskom na one osobe koje iskorištavaju maloljetne osobe za navedene zločine. Zatim, usmjereno je protiv osoba koje prijete nasiljem žrtvama ili njihovim obiteljima, koje regrutiraju ili reklamiraju žrtve preko interneta kao i protiv osoba koje vrše digitalne usluge za potrebe gore navedenih zločina.

4. Seksualno iskorištavanje djece – Cilj prioriteta je borba protiv seksualnog iskorištavanja djece na internetu i izvan njega te protiv osoba koje izrađuju i šire navedene materijale putem interneta.

5. Krijumčarenje migrantima – Cilj prioriteta je detektiranje i onesposobljavanje kriminalnih mreža koje su uključene u krijumčarenje migrantima, a posebno onih koje omogućavaju ilegalnim migrantima prolazak glavnom migracijskom rutom te prelazak vanjskih granica Europske unije. Poseban naglasak je na osobe i organizacije koje svojim djelovanjem ugrožavaju živote ljudi.

6. Trgovina drogom – Cilj prioriteta je detektiranje i onesposobljavanja kriminalnih mreža koje su uključene u trgovinu drogom, a posebno onih koji trguju kokainom, kanabisom, heroinom, sintetičkim drogama i drugim novim psihoaktivnim tvarima. Ovaj prioritet sastoji se od dva podprioriteta i provodi se u dva odvojena Operativna akcijska plana (2 OAP-a). Prvi

se odnosi na proizvodnju, promet i distribuciju kanabisa, kokaina i heroina, a drugi se odnosi proizvodnju, promet i distribuciju sintetičkih droga i novih psihoaktivnih tvari.

7. Prijevare, gospodarski i financijski kriminal – Cilj prioriteta je borba protiv kriminalaca koji provode razne vrste prijevara kao što su: internetske prijevare, prijevare u vezi s trošarinom, krivotvorenje robe i valuta, financijski kriminal, pranje novca i prijevare vezane uz intelektualno vlasništvo. Sastoji se od pet podprioriteta koji se provode u pet odvojenih OAP-ova.

8. Organizirani kriminal u vezi s imovinom – Cilj prioriteta je otkrivanje i onesposobljavanje kriminalnih mreža koje su uključene u kriminal u vezi s imovinom. Odnosi se na organizirane provale, krađe, razbojništva, kriminal u vezi s motornim vozilima i kriminal povezan s nezakonitom trgovinom kulturnim dobrima.

9. Kaznena djela protiv okoliša – Cilj prioriteta je otkrivanje i onesposobljavanje kriminalnih mreža koje provode sve oblike kriminala koji ima negativne i štetne učinke na okoliš. Odnosi se i na osobe koje zakonski osnivaju vlastita poduzeća kako bi olakšale provedbu navedenih zločina, s posebnim fokusom na trgovinu otpadom i divljim životinjama.

10. Trgovina vatrenim oružjem – Cilj prioriteta je borba protiv kriminalaca koji sudjeluju u ilegalnim trgovinama vatrenim oružjem, kao i protiv osoba koje sudjeluju u njegovoj distribuciji i upotrebi.⁶⁷ Kriminalne organizacije i kriminalci često koriste ilegalno stečeno oružje u svojim aktivnostima. Međutim, zaplijene oružja i dalje su vrlo skromne tako da je u 2019.-oj i 2020.-oj zaplijenjeno tek nešto više od 11 000 komada vatrenog i drugog oružja. Kako bi pomogao carinicima i nacionalnim službenicima graničnog nadzora u borbi protiv trgovine oružjem, Frontex je izradio priručnik o vatrenom oružju.

Osim gore navedenih prioriteta, prijevera s dokumentima rješavat će se kao horizontalni cilj unutar država članica EU. Djelovanje je usmjereno na kriminalne mreže i organizacije koje provode proizvodnju i distribuciju lažnih isprava drugim kriminalcima. Budući da je prijevera s dokumentima ključni pokretač za druge zločine, važno je uključiti što veći broj ljudskih i financijskih resursa kako iz Europske unije tako i izvan nje, s partnerima iz trećih zemalja i trećih organizacija.

U veljači 2021. države članice EU-a odlučile su EMPACT učiniti trajnim instrumentom za borbu protiv teškog i organiziranog kriminala. U okviru EMPACT-a države članice EU-a,

⁶⁷<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-fight-against-crime/>(pristup: 9.9.2022.)

agencije EU-a i drugi partneri blisko surađuju na suzbijanju najvećih kaznenih djela. To čine zajedničkim operativnim aktivnostima osmišljenima za razbijanje kriminalnih mreža, njihovih struktura i poslovnih modela.

Iz godine u godinu EMPACT širi svoju mrežu javnih i privatnih partnera, kao i partnera iz trećih zemalja i organizacija. Prepoznajući globalni karakter organiziranog kriminala, a time i njegovu vanjsku dimenziju važnu za unutarnju sigurnost, provodi se daljnje intenziviranje, udruživanje i unaprjeđenje suradnje s trećim zemljama i relevantnim međunarodnim organizacijama. Provođenjem kvalitetnih analiza i integriranog pristupa EMPACT-a nastoji se uspostaviti ravnoteža između preventivnog djelovanja s jedne strane i borbe protiv kriminalnih mreža s druge. Izvješće SOCTA-e za 2021.g. pokazuje da mreže organiziranog kriminala karakterizira umreženo kriminalno okruženje sa sve većom uporabom nasilja, korupcije i zloupotrebe zakona poslovne strukture. Kriminalne organizacije se sve bolje i sve se brže prilagođavaju okolini u kojoj djeluju. Stoga je važno zadržati fleksibilnost strukture EMPACT-a i svih sudionika koji sudjeluju u rješavanju nepredviđenih rizika i prijetnji koje nije bilo moguće identificirati kroz planiranje četverogodišnjeg ciklusa politika. Nacionalna nadležna tijela, pravosudna tijela, institucije, agencije i tijela EU trebaju osigurati blisku i redovitu suradnju u pogledu provedbe prioriteta u borbi protiv kriminala, a čime se osigurava multinacionalni, multidisciplinarni i multiagencijski pristup problemu. Dobra suradnja policije, granične i obalne policije, carine, poreznih, pravosudnih i upravnih tijela, kao i dobra suradnja s institucijama, agencijama i tijelima EU, javnosti i privatnog sektora ključna je za uspješnu provedbu četverogodišnjeg ciklusa politike za suzbijanje organiziranog i teškog oblika kriminala unutar Europske unije.

Od 1997.g. provodi se mehanizam međusobnog ocjenjivanja u borbi protiv organiziranog kriminala. Države članice se međusobno ocjenjuju po kriterijima koji se odnose na provedbu zakonodavstva EU, provedbu međunarodnog zakonodavstva te na korištenje instrumenata u borbi protiv kriminala. Cilj takvog mehanizma je pronalazak najboljih rješenja, razmjena pozitivnih iskustava i najbolje prakse te poboljšanje suradnje u svim područjima između država članica. Sam proces ocjenjivanja te pisanje završnog izvješća provodi Vijeće ministara.

7.2. REZULTATI EU-ove BORBE PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA U RAZDOBLJU OD 2018.g. DO 2021.g.

EMPACT metodologija pokazala se veoma uspješnom u borbi protiv organiziranog kriminala. Svi rezultati prikazani su na temelju izvješća koja voditelji OAP-a predaju Europolu, a Europol zatim Komisiji. Prema analizi podataka, u razdoblju od četiri godine, ukupno je uhićeno 31584 osobe. Uhićenja se odnose na:

1. Krivotvorenje isprava – ukupno je zaplijenjena 11 341 krivotvorena isprava
2. Krijumčarenje migranata – uhićene su 9862 osobe
3. Krađe i provale – ukupno je zaplijenjeno 69 426 kulturnih dobara
4. Trgovina drogom – ukupno je zaplijenjena 171 tona droge
5. Kaznena djela protiv okoliša – ukupno su zaplijenjene 167 452 tone otpada
6. Financijski kriminal – ukupno je zaplijenjeno 69,8 milijuna eura
7. Prijevare u vezi s trošarinama – ukupno su zaplijenjene 2,2 milijarde cigareta
8. Trgovina vatrenim oružjem – ukupno je zaplijenjeno 16 607 komada vatrenog i drugog oružja
9. Prijevare u vezi s bezgotovinskim plaćanjem – spriječeni su gubici u iznosu većem od 73,5 milijuna eura
10. Trgovina ljudima – identificirano je 17 688 mogućih žrtava

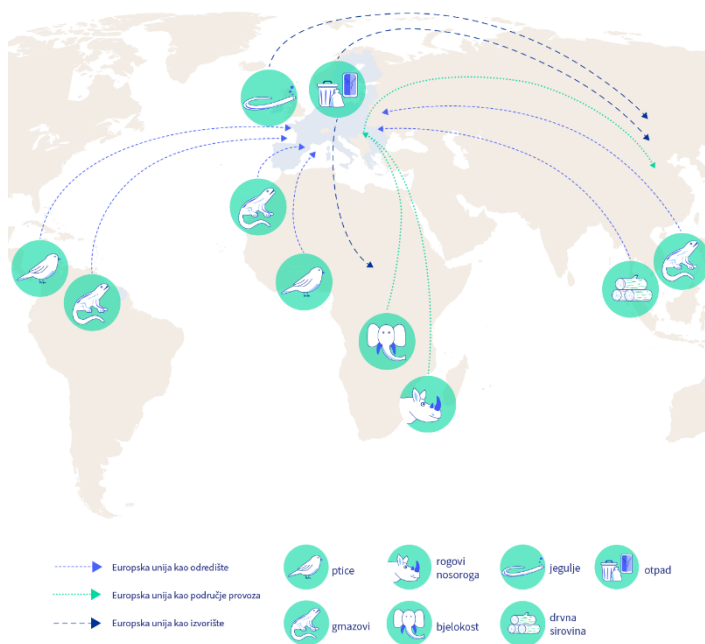
S obzirom na uspješne rezultate EMPACT metodologije, Europska unija će podržati mogući razvoj EMPACT-a i izvan država članica EU-a.⁶⁸

⁶⁸<https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/results-eu-fight-against-crime-2018-2021/> (pristup: 10.9.2022.)

7.3. BORBA EU-a PROTIV KAZNENIH DJELA PROTIV OKOLIŠA

Kaznena djela protiv okoliša postala su jedna od najunosnijih kriminalnih djela u novije vrijeme. Razlog sve češćim zločinima protiv okoliša je i teža mogućnosti otkrivanja takve vrste zločina, a samim time je smanjena i mogućnost gonjenja te kažnjavanja. Zbog toga su kaznena djela protiv okoliša jedan od prioriteta politike suzbijanja organiziranog kriminala. Godišnji gubici na svjetskoj razini, uzrokovani kaznenim djelima protiv okoliša, iznose između 80 i 230 milijardi eura. U kaznena djela protiv okoliša ubrajaju se nepropisano prikupljanje, prijevoz ili odlaganje otpada, nezakonite emisije ili ispuštanje tvari u atmosferu, vodu ili tlo, ubijanje, uništavanje, posjedovanje ili trgovina zaštićenim biljnim ili životinjskim vrstama te nezakonita trgovina tvarima koje uništavaju ozonski omotač. Posljedice takvih zločina su štetne kako za prirodu tako i za samog čovjeka. Dolazi do povećanja onečišćenja prirode, uništavanja flore i faune, smanjenja bioraznolikosti, opasnosti za ljude i sl.

Na temelju svojih analiza, Europol je izradio infograf koji prikazuje puteve krijumčarenja otpada, drvene sirovine i divlje flore i faune. Kao rezultat policijskih akcija u razdoblju od 2018.-e do 2021.-e godine, ukupno je zaplijenjeno 8,3 milijuna eura, a uhićeno je 829 osoba. Zaplijenjeno je 167 452 tone otpada, 1174 tone elektronskog otpada, 32000m³ drvene sirovine, 639 predmeta od slonovače, 4,6 tona juvenilnih jegulja i 355 gmazova u vrijednosti 800 000 eura. Kada je god moguće, zaplijenjene se životinje vraćaju u prirodu.⁶⁹

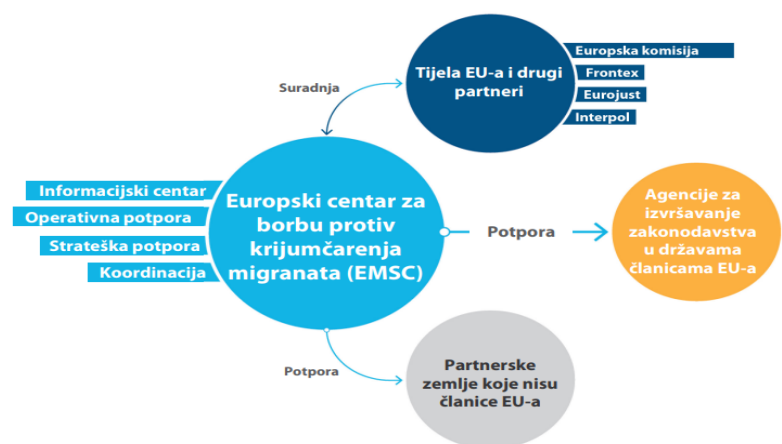
Sl.4. Putovi krijumčarenja otpada, drvene sirovine i divlje flore i faune

⁶⁹<https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/eu-fight-environmental-crime-2018-2021/>(pristup: 9.9.2022)

8. KRIMINALNE AKTIVNOSTI UZROKOVANE COVID 19, MIGRACIJSKOM I RATNOM KRIZOM

Kriminalne organizacije pojačano djeluju u svakoj krizi koja oslabi ili poremeti stabilnost određenog područja. Krize izazvane ratovima, humanitarnim katastrofama, pandemijama i drugim uzrocima postaju tzv. plodno tlo za razvoj različitih oblika kriminalnih radnji. U zadnjih nekoliko godina, svjedoci smo učestalih problema vezanih uz ilegalne migracije na europskom tlu, uzrokovane ratovima i ekonomskim krizama u svijetu.

Krijumčarenje migrantima je jedna od najučestalijih kriminalnih aktivnosti koja se događa u cijelom svijetu. Kako bi ostvarili visoku financijsku dobit, kriminalne organizacije često ugrožavaju sigurnost i živote samih migranata. Krijumčarenje migranata je po svojoj prirodi aktivnost koju vrlo teško mjeriti ili procijeniti. Europol procjenjuje da oko 90% migranata koji ilegalno prelaze granice EU-e, to rade uz pomoć organiziranih kriminalnih skupina. Europska migracijska kriza svoj je vrhunac doživjela 2015.g. U početku su migranti bili osobe iz zemalja pogođenih ratom, uslijed pokušaja stvaranje kalifata na području Iraka i Sirije. Ubrzo su se migracijskom valu priključili ekonomski migranti s Afričkog i Azijskog kontinenta. Prema statistici Eurola, krijumčari koji organiziraju ilegalne prijelaze granica dolaze iz 122 različite države. U 2015.g., samo na području EU-a, zarada od krijumčarenja migrantima procjenjuje se na 4,7 do 5,7 milijardi eura. Europol je jedan od glavnih aktera u borbi protiv ilegalnih migracija. Usko surađuje s državama članicama, institucijama i agencijama EU-a te s trećim stranama, uključujući Interpol. U veljači 2016.g., osnovan je Europski centar za borbu protiv krijumčarenja migranata (EMSC). Centar pomaže i koordinira državama članicama i drugim zemljama nečlanicama i agencijama u razmjeni informacija i bližoj međusobnoj suradnji.⁷⁰

Sl.5. Uloga EMSC-a u borbi protiv krijumčarenja migrantima

⁷⁰https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_19/SR_migrant_smuggling_HR.pdf (prikaz:10.9.2022.)

Pandemija uzrokovana virusom COVID 19, poznata i kao pandemija koronavirusa, prvi put se pojavila krajem 2019.g. u kineskom gradu Wuhanu. Već u siječnju 2020.g. proširila se po cijelom svijetu i stvorila paniku i nestabilnost. Kriminalci su vrlo brzo prilagodili svoje djelovanje novoj situaciji. Najčešći oblici kriminala zabilježeni tijekom pandemije su:

1. kibernetički napadi usmjereni prema zdravstvenim institucijama;
2. kibernetički napadi usmjereni prema infrastrukturi namijenjenoj za rad na daljinu;
3. lažno predstavljanje, napade ucjenjivačkim programima i širenje virusa;
4. distribucija krivotvorene i nekvalitetne osobne zaštitne opreme te farmaceutske opreme putem interneta i izvan njega;
5. krađa putem obmane – npr. traženje novca za liječenje bolesnog djeteta, iako takvo dijete ne postoji;
6. pljačka medicinskih ustanova i ljekarna.

Europol je 2020.g. započeo i koordinirao operaciju „Štit“ u kojoj je zaplijenjeno lijekova i dopinških supstanci u vrijednosti od 73 milijuna eura. U operaciji je uhićeno gotovo 700 osumnjičenih i razbijeno 25 kriminalnih mreža.

Vojnom agresijom Rusije na Ukrajinu došlo je do povećane prijetnje koju kriminalne skupine mogu predstavljati za Europu. Ratovi su oduvijek bili prilika za procvat organiziranog kriminala. Kaznena djela koja su tijekom sukoba najčešće aktivnosti kriminalnih organizacija su: trgovina ljudima, prijevare putem interneta, kibernetički napadi, zloupotreba financijskih sredstava za pomoć izbjeglicama te trgovina oružjem. Europska unija je pojačala svoje aktivnosti u borbi protiv organiziranog kriminala putem sustava EMPACT i na taj način pružila pomoć članicama kojima je to najpotrebnije. Neke od hitnih mjera koje su uključene u prioritete EU-a su: trgovina ljudima, financijski kriminal, pranje novca i povrat imovine, nove psihoaktivne tvari i sintetičke droge i visokorizične kriminalne mreže.⁷¹

⁷¹<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-fight-against-crime/> (pristup: 10.9.2022.)

9. ZAKLJUČAK

Stvaranje europskog zajedništva rezultat je želje i napora naroda koji su se odlučili ujediniti s ciljem osiguranja mira i sklada unutar Europe. Od ujedinjenja prvih šest članica 1951.g., Europska unija je danas postala jedinstvena međuvladina i nadnacionalna zajednica 27 europskih država. To je organizacija koja se stalno mijenja i nadograđuje u svim područjima i politikama koje provodi. Stvaranjem Schengenskog prostora i ukidanjem kontrola između unutarnjih granica država članica, omogućeno je unutrašnje tržište koje se temelji na četiri slobode. To su: sloboda kretanja robe, sloboda pružanja usluga, sloboda kretanja ljudi i sloboda kretanja kapitala. Osim navedenih dobrobiti, države članice Europske unije (tadašnje Europske ekonomske zajednice), našle su se pred novim izazovima. Ukidanje graničnih kontrola omogućilo je kriminalnim organizacijama lakšu provedbu međunarodnog kriminala. Organizirani kriminal postao je velika prijetnja europskim građanima, poduzećima i institucijama, ali i europskom gospodarstvu. Zbog toga se je Europska ekonomska zajednica suočila s potrebom definiranja zajedničke strategije u borbi protiv organiziranog i teškog kriminaliteta. Prva organizirana skupina za borbu protiv terorizma na području Europske ekonomske zajednice bila je skupina TREVI koja je osnovana 1975. godine u Rimu. Povod za osnivanje naveden skupine bila je teroristička i talačka kriza na Olimpijskim igrama u Münchenu 1972.g. Prilikom tog terorističkog napada, članovi palestinske terorističke organizacije Crni rujani, zatočili su i ubili 11 izraelskih sportaša i trenera. Prilikom akcije spašavanja ubijen je jedan policajac i pet terorista. Glavni cilj skupine Trevi bio je poboljšati i unaprijediti policijsku suradnju između država članica u borbi protiv terorizma. Sljedeći važan korak za unaprjeđenje policijske suradnje bilo je potpisivanje Ugovora o Europskoj uniji 1992.g. u Maastrichtu. Ugovorom je osnovana Europska unija, a sigurnosni aspekt postaje jedan od najznačajnijih segmenata Ugovora. Potpisnice Ugovora pokazale su spremnost prihvaćanja praktičnih mjera na području suradnje između nacionalnih tijela i organa unutarnjih poslova. Jedan od dijelova Ugovora o EU je i Deklaracija o policijskoj suradnji. Deklaracija se temeljila na velikom broju Zakona koji su vezani uz unutarnje poslove i pravosuđe te na bilateralnim sporazumima koji su potpisani s ukupno 29 država. Zajednička suradnja u poslovima policije i pravosuđa činila je treći stup ujedinjenja EU i to je prvi put da su se navedeni oblici suradnje formalno ujediniili.

Nakon toga, 1995.g., Konvencijom o osnivanju Europskog policijskog ureda, osnovan je Europol. Konvencija je temeljni dokument kojim je definirana uloga i funkcioniranje Europola.

Konvencija o Europolu stupila je na snagu 1. listopada 1998.g., a s punim radom Europol je počeo djelovati 1. srpnja 1999.g.

Odlukom Vijeća iz 2009.g. osniva se Europski policijski ured koji zamjenjuje Konvenciju o osnivanju Europskog policijskog ureda. Strategija Europola temelji se na tri glavne aktivnosti, a to su otkrivanje i onesposobljavanje kriminalnih organizacija, prevencija terorizma i borba protiv kibernetičkog kriminala. Stupanjem ove Odluke, djelokrug Europola proširen je na sve oblike organiziranog kriminala. Sjedište Europola nalazi se u Haagu.

Europol surađuje s državama članicama Europske unije te s trećim zemljama i organizacijama s kojima ima potpisan sporazum o suradnji. Neke od glavnih zadaća Europola su prikupljanje, obrada i analiza obavještajnih informacija, omogućavanje razmjene informacija između država članica, pomaganje u istragama državama članica prosljeđivanjem svih bitnih informacija, održavanje informacijskog sustava te priopćenje državama članicama svih bitnih informacija koje se na njih odnose. Europol komunicira s državama članicama preko nacionalnih jedinica za Europol, a njihov međusobni odnos uređen je nacionalnim zakonodavstvom. Svaka nacionalna jedinica šalje po jednog ili više časnika za vezu u Europol. Zadatak časnika za vezu je prenošenje informacija između nacionalnih jedinica i Europola, analiziranje informacija za potrebe svoje države te suradnja sa zaposlenicima Europola. Država članica nije dužna dati informacije Europolu ukoliko bi to naštetilo ključnim interesima nacionalne sigurnosti ili ugrozilo uspjeh istrage koja je u tijeku. Sve informacije koje posjeduje Europol pohranjene su u Informacijskom sustavu. Informacije se pohranjuju, obrađuju i prosljeđuju u skladu sa zakonom o zaštiti osobnih podataka.

Prema podacima Europola, više od 70% kriminalnih organizacija djeluje u tri ili više država članica Europske unije. Organizacije su najčešće povezane s trgovinom drogom, kibernetičkim kriminalom, krijumčarenjem migrantima, trgovinom ljudima te prevarama povezanim s trošarinama. Zbog toga je 2010.g. Europska unija razvila ciklus politika za rješavanje najvažnijih prijetnji u području kriminala. Svaki ciklus traje četiri godine, a njegov sadržaj temelji se na analizi obavještajnih podataka iz prethodnog ciklusa. Na temelju tih podataka, Europol sastavlja popis prioriternih kaznenih djela na kojima će se temeljiti novi

četverogodišnji program. Ovakav oblik vođenja Europskog policijskog ureda pokazao se vrlo uspješnim. u četverogodišnjem ciklusu od 2018.-2021.g. uhićeno je 31 584 osobe iz različitih područja međunarodnog organiziranog kriminala.

Republika Hrvatska započela je pregovore o sklapanju sporazuma o suradnji 2002.g. Nakon ispunjavanja upitnika za evaluaciju i informiranja Europolu o nacionalnom zakonodavstvu, RH i Europol su potpisali Sporazum o strateškoj i operativnoj suradnji u Beču, 2006.g. Sporazumom su definirana nadležna tijela u RH za ostvarivanje suradnje i provođenje zadaća. Odsjek Europolu u Hrvatskoj počeo je sa radom 2006.g., a prvi časnik za vezu iz Hrvatske poslan je 2008.g. Ulaskom RH u Europsku uniju promijenio se i status Hrvatske unutar Europolu, iz pozicije tzv. treće države u državu članicu.

Danas Europska unija ima ciljeve poput promicanja mira, slobode i sigurnosti svojih građana, borbe protiv socijalne isključenosti i diskriminacije, promicanja znanstveno- tehnološkog napretka, razvoja ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije te solidarnosti među državama članicama, poštovanja bogate kulturne i jezične raznolikosti i slično.

10. LITERATURA

1. Arah, M., Europska unija, Vizija političkog udruživanja, Arah consulting d.o.o., Ljubljana, 1995.
2. Kirasić, P., Europol, Diplomski rad, Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2019.
3. Komorčec, M., Europska unija: osnovni pojmovi, Agencija d.o.o., Zagreb, 2003.
4. Konvencija o osnivanju Europskog policijskog ureda, Službeni list Europske unije, 1995.
5. Kosor, Z., Europski policijski ured (Europol), Diplomski rad, Šibenik: Veleučilište u Šibeniku, Upravni studij, 2016.
6. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-fight-against-crime/> (pristup 10.9.2022.)
7. <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/eu-fight-environmental-crime-2018-2021/> (pristup: 9.9.2022.)
8. <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/results-eu-fight-against-crime-2018-2021/> (pristup: 10.9.2022.)
9. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-fight-against-crime/> (pristup: 9.9.2022.)
10. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-fight-against-crime/> (pristup: 9.9.2022.)
11. <https://www.consilium.europa.eu/hr/documents-publications/publications/eu-policy-cycle-tackle-organized-crime/> (pristup: 7.9.2022.)
12. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_19/SR_migrant_smuggling_HR.pdf (prikaz: 10.9.2022.)
13. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114005a> (pristup: 3.9.2022.)
14. <https://www.europol.europa.eu/about-europol:hr> (pristup: 6.9.2022.)
15. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Europol> (pristup: 18.8.2022.)
16. https://informatior.hr/eu-propisi?ind_id=665030 (pristup 3.9.2022.)
17. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/40537> (pristup 8.9.2022.)
18. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080309/5_17_UGOVOR_IZ_AMSTERDAMA.pdf (pristup: 4.9.2022.)
19. Karas, Ž., Povijesni razvoj redarstvenih vlasti, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, 2015., vol. 23, str. 153 – 186.
20. Matić, R., Svrha i funkcija policije kao društvene institucije – prilog razmatranju sociologije policije, Društvena istraživanja, Zagreb, 2005. str. 974 – 991, <https://hrcak.srce.hr/18071> (pristup: 26.8.2022.)
21. Mintas Hodak, Lj, Europska unija, Mate d.o.o., Zagreb, 2010.
22. Palčić, B., Unutarnja sigurnost Europske unije: transformirana uloga policije u europskim integracijama, Zagreb, 2018., str. 187 – 206, <https://hrcak.srce.hr/18071> (pristup: 1.9.2022.)
23. Rošić, M., Perspektiva Republike Hrvatske u suradnji putem Europol-a, Policijska sigurnost, Zagreb, 2009., br. 4.

24. Turkalj, K., Politika Europske unije na području pravosuđa i unutarnjih poslova s posebnim osvrtom na postupke odlučivanja, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2006., <https://hrcak.srce.hr/25254> (pristup:2.9.2022.)

25. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda, Zagreb, NN 7/206, NU- 7/94.